

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

KASVATUSKUMPPANUUS NÄKYVÄKSI

Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö

Sari Töyräs

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö

Kansalais- ja aluelähtöinen sosiaalialan käytäntöjen kehittäminen

Sosionomi (ylempi AMK)

KEMI 2011

Tekijä:	Sari Töyräs
Opinnäytetyön nimi:	Kasvatuskumppanuus näkyväksi. Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö
Sivuja (+liitteitä):	54 +1
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Tavoitteena oli löytää päivähoidon yhteyteen joustavia ja saavutettavia toimintamuotoja, joiden avulla voidaan tukea vanhempia arjessa selviytymisessä. Lähtökohtana olivat siis lasten ja heidän perheidensä tarpeet. Päämääränä oli tehdä kasvatuskumppanuus näkyväksi.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Kehittämistyön teoreettisen viitekehyksen muodostivat kasvatuskumppanuus ja sosiaalipedagogiikka.</p> <p>Metodologinen esittely: Kehittämistyö on laadullinen ja kuvaileva. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua, joka toteutettiin yksityisessä päiväkodissa. Vastaajina oli 20 vanhempaa.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset: Tulokset osoittivat, että tärkeintä toimivassa yhteistyössä on rehellinen, aito ja luottamuksellinen suhde. Toimiva yhteistyö edellyttää, että puhutaan samoista asioista eikä vain käytetä samoja sanoja. Kumppanuuden synnyn kannalta merkittävinä tekijöinä vanhemmat pitivät päivähoiton aloitusta ja päivittäisiä kohtaamisia. Henkilöstö tarvitsee työnsä tueksi toimintamuotoja, koulutusta ja konsultaatiota.</p> <p>Johtopäätökset: Hyvä yhteistyö päivähoidossa pohjautuu toimivaan vuorovaikutukseen, joka sisältää keskustelua ja kuuntelemista, monipuolista palautetta sekä uskallusta puuttua ongelmiin. Näiden edellytyksiä ovat luottamus, rehellisyys ja avoimuus sekä erilaisten näkemysten kunnioittaminen. Vanhemmat kokevat, että kokeiltujen toimintamallien avulla he pääsivät enemmän osallistumaan ja vaikuttamaan lastensa asioihin.</p>	
Asiasanat: päivähoito, perhe, yhteistyö, kasvatuskumppanuus, toimintamuodot	

Author:	Sari Töyräs
Title:	Education Partnership visible. Cooperation between home and kindergarten
Pages(+appendixes):	54 +1
<p>Thesis description: The aim was to find a day care attached to flexible and accessible forms of action that can be used to assist parents in coping with everyday life. So were the starting point for children and their families' needs. The goal was to make visible the educational partnership.</p> <p>Theoretical summary: Development formed the theoretical framework of the educational partnership and social pedagogy.</p> <p>Methodological summary: The development is a qualitative and descriptive. The data collection method used was interviews, which took place in a private kindergarten. The defendant was 20 parents.</p> <p>Main results: Results showed that the most important co-operation with an honest, genuine and trusting relationship. Effective collaboration requires that we speak the same things and not just use the same words. Partnership with the emergence of the importance to the parents considered the starting day-care and daily encounters. Staff need to support their work forms, training and consultation.</p> <p>Conclusions: Good co-operation in day care is based on the functional interaction, which includes discussions and listening, wide range of feedback and the courage to tackle problems. These conditions are trust, honesty and transparency as well as different views. Parents feel that the tried and tested approaches to more as they got to participate in and influence their children's affairs.</p>	
Key words: child care, family, co-educational partnership, forms	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTUTTAMINEN	9
2.1 Hankkeen taustaa	9
2.2 Aineiston keruu	11
3 TEOREETTINEN LÄHTÖKOHTA	17
4 HANKEEN TULOKSIA JA ARVIOINTIA	24
4.1 Tulokset.....	24
4.2 Arviointia	32
5 MUUTOKSIA PÄIVÄHOIDOSSA JA PERHEESSÄ.....	38
6 POHDINTA	44
LÄHTEET.....	49
LIITTEET	55
Liite 1. Haastattelukysymykset.....	55

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Bronfenbrennerin ekologinen sosialisatioteoria.....	20
Kuvio 2. Päivähoidon vaikutukset.	34
Kuvio 3. Maakuntien suhteellinen väestönmuutos vuosina 2008 ja 2009.....	36
Kuvio 4. Päivähoidossa olevat lapset vuosina 1985–2009.....	39
Kuvio 5. Väestöllinen huoltosuhde 1865–2060.....	40
Kuvio 6. Perheet tyypeittäin 1950–2009.....	42

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Yhteistyömalli.....	18
Taulukko 2. Aiempia tutkimuksia.....	21
Taulukko 3. Aiempia hankkeita	22
Taulukko 4. Vanhemmilta kerätyn aineiston SWOT- analyysi	29
Taulukko 5. Yhteistyömalli ehdotus	30

1 JOHDANTO

Monissa päivähoitoyksiköissä tehdään systemaattista työtä yhteistyön kehittämiseksi, toisissa yksiköissä vanhempien ja henkilöstön kohtaamiset rajoittuvat varhaisaamun tulohetkiin tai iltapäivän kotiinlähtötilanteisiin. Joissakin tapauksissa nämäkin kohtaamistilanteet puuttuvat esimerkiksi työvuorojärjestelyjen takia. Päivähoidossa huolenaiheiksi on noussut käytännön toteutuminen, lapsiryhmien suuruus ja henkilöstön määrän riittävyys suhteessa lasten määrään. On pitänyt alkaa kehittämään voimavaraistavaa ja osallistavaa työtettä perhe- ja lapsilähtöisissä peruspalveluissa.

Rovaniemen kaupungin ja maalaiskunnan yhdistymisestä 31.12.2005, päivähoidon tarpeessa on tapahtunut osittain ennakoimattomia muutoksia. Päivähoidolla on haaste, miten muunnella päivähoitopaikkoja muuttuvan tarpeen vuoksi. Yhdistyminen on lisännyt painetta, miten turvata päivähoidon saatavuus, riittävyys ja palvelutaso tasa-arvoisesti kuntalaisille. Perhepäivähoidon vähentyessä lasten päivähoito on siirtynyt kuntakeskusten päiväkoteihin joihin on pitkä matka. (Laitinen & Pohjola 2001, 154). Palveluita tulisi toteuttaa alueellisesti asiakkaiden tarpeet huomioiden siten, että subjektiivinen päivähoito-oikeus toteutuisi. Uudet rakenteet edellyttävät uusia toimintamuotoja. Uudet rakenteet myös tukevat toiminnan kehittämistä.

Tavoitteeni oli luoda päivähoidon yhteyteen toimintamuotoja, joilla perheitä tuetaan kasvatustehtävässään ja helpotetaan asioiden puheeksi ottamisessa. Tarkoitukseni oli löytää konkreettisia työkaluja yhteistyöhön. Päämääränä oli tehdä kasvatuskumppanuus näkyväksi. Kohderyhmänä olivat päiväkodissa olevat lapset ja heidän perheensä. Työmuodoilla henkilökunta voi luoda puitteet ja taata jatkuvuutta perheen tarvitsemille palveluille, jotta lapsi saisi tukea ja suojelua kasvu- ja kehitysympäristössään kaikissa tilanteissa. Kun vanhempi kokee yhteistyön luontevaksi, on hänen helpompi ottaa puheeksi huolensa. Päivähoidon arjessa on keskeistä kasvatuskumppanuuden toteutuminen sekä asioiden työstäminen perheen kanssa sen omia arvoja ja asiantuntijuutta kunnioittaen.

Kehittämistyöni teoreettisen viitekehyksen lähtökohtina ovat kasvatuskumppanuus ja sosiaalipedagogiikka. Lapsuutta ja kasvatuskumppanuutta olen käsitellyt Bronfenbrennerin ekologisen teorian, sekä ekokulttuurisen teorian kautta. Kehittämistyöni on laadullinen ja kuvaileva. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua, jonka toteutin yksityisessä päiväkodissa. Vastaajina oli 20 vanhempaa. Aineiston olen analysoinut SWOT -analyysin avulla. Tässä kehittämistyössä olen kuvannut prosessin kulkua, keskeisimmät tulokset sekä johtopäätökset tuloksista. Lopuksi olen arvioinut kehittämistyön merkityksellisyyttä kyseiselle päiväkodille.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTUTTAMINEN

2.1 Hankkeen taustaa

Tavoitteeni oli luoda päivähoidon yhteyteen toimintamuotoja, joilla perheitä tuetaan kasvatustehtävässään ja helpotetaan asioiden puheeksi ottamisessa. Päiväkoti, jossa toteutin hankkeeni, on yksityinen ostopalvelupäiväkoti. Tämä tarkoittaa, että Rovaniemen kaupunki ostaa saamiensa tarjousten perusteella kaikki päivähoitopaikat. Ostopalveluihin liittyy kilpailuttaminen. Kilpailuttamisen kautta palvelujen tuottamiseen haetaan pääsääntöisesti kustannustehokkuutta ja säästöjä. Lyhyet kilpailutuksen aikavälit kuitenkin estävät yksityisten päiväkotien toiminnan kehittämistä sekä työntekijöiden sitouttamista. Tämä muodostikin erityisen haasteen kehittämistyöni toteutumisessa. Itse toimin päiväkodissa johtajana ja alkuun minulla olikin hyvä mahdollisuus olla täysipainoisesti hankkeen vetäjänä. Tarkoituksena oli, että olisin itse toiminut hankkeessa ”perhetyöntekijänä”, joka toimisi linkkinä työntekijöiden ja perheiden välillä. Sitten tapahtui ennakoimattomia muutoksia. Rovaniemen kaupunki osti päiväkodilta lisää hoitopaikkoja ja minun oli alettava hankkimaan lisää henkilökuntaa. Aika meni uusien perheiden ja henkilökunnan perehdytykseen, joten kehittämistyöstäni ei tullut ihan kaavaillun mukainen. Henkilökunnan vaihtuminen melkein kokonaan toimintakauden päättyessä keväällä 2011, aloitan niin sanotusti alusta uuden henkilökunnan kanssa syksyllä 2011.

Joka tapauksessa tein hankesuunnitelman syksyllä 2009 ja esittelin sen henkilökunnalle päiväkodissa, jossa työskentelen. Kaksi työntekijää oli innoissaan ajatuksesta, mutta kolme muuta olivat sitä mieltä, etteivät ole valmiita ottamaan lisää hommia oman työnsä ohelle. Päätin kuitenkin yrityksen toimitusjohtajan sekä työpaikkaohjaajani tuella laittaa hankkeen toimimaan. Tavoitteiden määrittelyssä ja toteuttamisessa lähdin liikkeelle toimijoiden tarpeista, oman työn kehittämisestä, aiemmin koettujen heikkouksien ja kehittämiskohteiden tiedostamisesta sekä muutoksesta. Kehittämishankkeen ”punaisena lankana” oli yhteistyön ja hyvinvoinnin lisääminen siten, että lapsen, perheen ja työntekijän kokonaisvaltainen hyvinvointi säilyy.

HANKESUUNNITELMA 2009-2011

Hankkeen työnimi	Kasvatuskumppanuus näkyväksi - ennaltaehkäisevää perhetyötä päiväkodissa. (Nimi kuitenkin muuttui myöhemmin)
Hankeidea	Päivähoidon yhteyteen toimintamuotoja joilla perheitä tuetaan kasvatustehtävässään. Helpotetaan asioiden puheeksi ottamisessa. Ennaltaehkäisevää toimintaa. Varhaista puuttumista.
Alustava kuvaus	Päämääränä on tehdä kasvatuskumppanuus näkyväksi (molemminpuolinen luottamus, kunnioitus ja vastuu)
Kohderyhmät	Päivähoidossa olevat lapset ja heidän perheensä, sekä päivähoidon työntekijät (eräs yksityinen päiväkot)
Lähestymistapa	Tarkoituksena olisi löytää joustavia ja saavutettavia toimintamuotoja, joiden avulla voidaan tukea vanhempia arjessa selviytymisessä. Lähtökohtana lapset ja heidän perheidensä tarpeet. Keskustelut, tapaamiset, asiantuntija-illat, vertaisryhmät, lasten omat ryhmät, konsultaatiot.
Hankkeen arviointi	Saadaanko aikaan toimintamalleja tai työmuotoja jotka ovat toimivia perheiden ja työntekijöiden kannalta? Millaisena yhteistyö koetaan?
Yhteistyötahot	Perheet, päivähoidon henkilöstö, erityislastentarhan opettaja, lastenneuvola, MLL Lapin piiri, perheneuvola, kaupungin sosiaalityö/perhetyö
Taustakartoitus	Esimerkkejä aiemmista hankkeista ja tutkimuksista
Aikataulutus	syksy 2009 suunnittelu ja yhteistyöverkoston luominen kevät 2010 tiedottaminen, vanhempainillat, keskustelut, tapaamiset, konsultaatio ym. teemahaastattelu vanhemmille ja henkilökunnalle. syksy 2010 työmuotojen vakiinnuttaminen kevät 2011 arviointi ja loppuraportti, työmuodot jatkuvat

Keväällä 2010 tiedotin kehittämistyöstäni vanhemmille ja aloitin vertaistuki-illat ja asiantuntijaillat. Vanhempainillat perustuivat teemoihin. Näissä vanhempainilloissa korostuivat kodin ja päiväkodin yhteistyö. Huhtikuussa 2010 vanhemmat pohtivat yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta. Keskustelujen lähtökohtana oli yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä. Vuoropuhelun vetäjinä toimivat Rovaniemen kaupungin VARPU-hankkeen verkostokonsultit. Ryhmissä pohdittiin näkemyksiä yhteistyön myönteisistä ja kielteisistä kokemuksista.

Huomasin, että aihe oli ajankohtainen, joten päädyin kehittämään yhteistyötä ennen kuin ottaisin puheeksi päivähoiton perhetyön. Keväällä 2010 kehittämishankkeeni painopiste oli kodin ja päiväkodin yhteistyössä, kasvatuskumppanuudessa. Aloitin syksyllä 2010 vanhempien haastattelut sekä henkilökunnan konsultoinnin, teemaillat ja asiantuntija vierailut jatkuivat. Tarkoituksena oli saada esille vanhempien ja työntekijöiden ääni, eli kuulla heidän ajatuksiaan siitä, mitä kasvatuskumppanuus merkitsee.

Yhteenvetona hankkeen toteutumisesta voisi vetää seuraavaa. Syksyllä 2009 loin yhteistyöverkostoja Rovaniemen kaupungin VARPU hankkeen kanssa, sekä MLL:n Lapin Piirin kanssa. Keväällä 2010 tiedotin vanhempia tulevasta hankkeesta vanhempainillassa. Tämä käynnisti vanhempien toiveesta asiantuntijaillat, joista lisää tulokset osiossa. Syksyllä 2010 asiantuntija- sekä vanhempainillat olivat vakiintuneet. Keväällä 2010 kahden uuden lisätyöntekijän sekä 14 uuden lapsen päivähoiton aloitus muutti hankkeen aihetta. Muutokset työssä ja henkilökunnassa saivat aikaan myös sen, että aikatauluni ei riittänyt henkilökunnan mielipiteiden kysymiseen. Niinpä tämä työ sisältää vain vanhempien ja omani näkökulman kasvatuskumppanuudesta.

Kehittämistyöni tarkoitus oli myös tukea ammatillista kehitystäni päivähoiton asiantuntijana. Prosessina hanke on opettanut minulle kriittisyyttä, luovuutta sekä ongelmanratkaisutaitoja. Koen myös että hankkeesta on hyötyä kyseiselle yritykselle. Halutessaan yrityksen johto voi tarkastella hankkeen toteutumista, arviointia ja jatkokehittämistä.

2.2 Aineiston keruu

Tutkimuskysymykset muuntuvat ja täsmentyvät tutkijan ymmärryksen laajentuessa ja syventyessä. Tutkija saa uusia vihjeitä siitä, mitkä merkityksenannot ovat aineiston kannalta kaikkein mielenkiintoisimpia. (Moilanen & Räihä 2001, 4950.) Kehittämisen

lähtökohtana on siis ongelma. Kun ongelma täsmentyy, on aika pohtia tutkimusasetelmaan liittyviä kysymyksiä. (Uusitalo 1995, 53.) Kysymyksilläni oli siis tarkoitus selvittää päivähoitossa olevien lasten perheiden mielipiteitä siitä, millaisen yhteistyön he kokevat tarpeelliseksi. Tämän pohjalta voisin luoda päivähoitoon helposti toimivia työmuotoja, joilla voidaan tarjota oikea aikaista tukea perheille heidän arjen sujumiseen.

Eli kehittämistavoitteeni oli

Saada vanhempien mielipide kodin ja päiväkodin välisestä yhteistyöstä, sekä luoda päivähoiton peruspalvelun yhteyteen sopivat toimivat työmuodot, joiden avulla perheet saavat helposti apua ja tukea kasvatustehtävässään.

Tässä kehittämistehtävässä en siis kysynyt henkilökunnan kokemuksia ja toiveita perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä, koska aikaa ei ollut riittävästi. Halusin selvittää, mitkä asiat yhteistyössä ovat vanhemmille tärkeitä ja miten yhteistyö kyseisessä päiväkodissa toimii ja missä asioissa päiväkodin henkilökunta on onnistunut. Kehittämistehtävän tarkoituksena on auttaa kasvatuskumppanuuden kehittämisessä juuri päiväkodin henkilökuntaa. Itselläni oli halu päästä lähemmäksi perheitä ja ymmärtää paremmin perheiden näkökulmaa. Minulla oli myös halu luoda yhteneväisiä käytäntöjä koko päivähoitoon.

Eskolan ja Suorannan (1998, 65–68) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston koko ei ole ratkaiseva tekijä, sillä niissä ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Tulkinat, jotka tehdään aineistosta, on olennaista. Kehittämistehtäväni aineiston määrä ei ollut suuri. Oli tärkeää että ne henkilöt, joita tietoa kerättiin, tietävät asiasta mahdollisimman paljon ja että heillä oli kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85-86). Perheet ovat asiantuntijoita omassa elämäntilanteessaan. Kyseisessä päiväkodissa on erilaisissa elämäntilanteissa olevia perheitä, joten tuntui selvältä ottaa haastatteluun kaikki halukkaat perheet.

Tässä kehittämistehtävässä perheitä ja heidän hyvinvointiaan tarkasteltiin ihmisten tarpeiden tyydyttämisen näkökulmasta. Tänä päivänä päivähoiton asiakkaina on koko perhe ja sen lisääntynyt problematiikka (Karila & Nummenmaa 2001, 29). Lasten ja perheiden tuen tarpeet näkyvät päivähoitossa. Näihin varhaisen tuen ja avun tarpeisiin ei päivähoitossa ole aina riittävästi tietoa ja taitoa, eikä välineitä.

Sosiaalityönkentässä työ on hyvinvointitutkimus, jonka keskiössä ovat ihmisten arkielämä, sen hallinta ja siinä ilmenevien ongelmien ratkaiseminen eri resurssien avulla. (Laitinen & Pohjola 2001, 46.) Jokaisella tutkimuksella on oma näkökulmansa tutkittavaan ilmiöön. Näkökulma vaatii tietynlaisen tutkimusaineiston ja tavan miten aineistoa käsitellään. (Kinnunen 1998, 45.)

Valitsin teemahaastattelun, koska halusin haastattelun olevan avoin vuorovaikutuksellinen tilanne, joka mahdollistaa uusien ja odottamattomien seikkojen esille tulon. Haastattelurungon ollessa löyhä vastaajat voivat tuoda vapaasti esille itse tärkeiksi kokemiinsa aiheeseen liittyviä asioita. Kaikki teemat käsiteltiin jokaisen haastateltavan kanssa, mutta en noudattanut orjallisesti kysymysrunkoa. Osa haastateltavista vastasi varsin laajasti kysymyksiin ja yhteen kysymykseen vastaaminen tuotti jo valmiiksi vastauksia seuraaviin kysymyksiin.

Teemahaastattelua käytetään usein, kun aihe on arka tai kun halutaan selvittää vähän tunnettuja ja tiedettyjä asioita (Metsämuuronen 2005, 226). Haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi myös silloin, kun ei tiedetä, millaisia vastauksia tullaan saamaan, tai kun vastaus perustuu haastateltavan henkilön omaan kokemukseen. Haastattelua käytetään myös, kun halutaan syventää tietoa jostakin asiasta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35.) Päiväkodin vanhemmat ovat toisena osapuolena kasvatuskumppanuudessa, joten heillä on tietoa ja kokemusta aiheesta.

Tämän kehittämistyön aineistonkeruumenetelmän valintaan vaikutti se, että teemahaastattelulla voisin tuottaa arvokasta tietoa asioista, joista perheet eivät ole tottuneet puhumaan päivittäin. Haastattelussa nousee esiin kokemus. Kokemuksia ei voi tutkia, elleivät tutkimukseen osallistuvat kuvaa kokemuksiaan jollain tavalla. Kokemuksen tutkimisen ehtona voidaan pitää sitä, että tutkija mieltää myös itsensä samanlaiseksi kokevaksi olennoksi kuin tutkimansa henkilöt. (Perttula 2006, 140, 143–144, 154.) Teemahaastattelulle on myös ominaista, että haastateltavat ovat kokeneet tietynlaisen tilanteen. Haastattelu suunnataan siis tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin. Teemahaastattelulla voidaan tutkia yksilön ajatuksia, tunteita, kokemuksia ja myös sanantonta kokemustietoa. Siinä korostuu haastateltavien oma elämysmaailma. Teemahaastattelu tuo tutkittavien äänen kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48.)

Haastattelun etuna voidaan pitää sitä, että sen avulla saadaan joustavasti huomioitua haastateltavat ja kerättyä tietoa eri tilanteissa. Haastatteluaiheiden järjestystä voi tarvittaessa muuttaa, ja se antaa mahdollisuuden myös tulkinnan tekemiseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008,200–201.) Henkilökohtainen haastattelu on joustavaa ja yksilöllistä mutta myös aikaa vievää. Haastattelussa voidaan varmistaa että tutkimusjoukkoon osallistuu tutkittava itse. Paikalla, jossa tutkitaan on merkitystä (Viinamäki 1999, 73-74). Ajattelin haastatella vanhempia päiväkodissa, lapsen päivälle tärkeässä toimintaympäristössä.

Kerroin vanhemmille opinnoistani ja niihin liittyvästä kehittämistyöstä tammikuussa 2010 vanhempainillassa. Tuolloin pohdimme yhdessä kodin ja päiväkodin välistä yhteistyötä verkostokonsultin vetäessä illan. Haastattelut aloitin elokuussa 2010 ja ne jatkuivat tammikuulle 2011. Osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen. Haastateltavina oli 20 vanhempaa, 14 äitiä ja 6 isää, joille tein kymmenen kysymystä. Isät olivat yhdessä äidin kanssa perheenä ja olivat yleensä samaa mieltä äidin vastatessa. (Liite 1.) Kaksi äideistä oli yksinhuoltajia. Perheitä päiväkodissa on 25. Eli vastaajia oli 14 perheestä. Neljällä perheellä oli sisarukset kyseisessä päiväkodissa eri ryhmässä. En ollut erotellut alle 3-vuotiaiden tai yli 3-vuotiaiden vanhempia. En katsonut sitä aiheelliseksi, sillä jokainen lapsi ja hänen vanhempansa on kuitenkin huomioitava yksilöllisenä.

Haastattelun avulla pyrin selvittämään miten ne henkilöt, jotka ovat osa tutkittavaa ympäristöä, kokevat ja ymmärtävät yhteistyön tarpeellisuuden ja mahdollisuuden, sillä he ovat asiantuntijoita. Teemahaastattelussa miellytti se, että se on joustava. Jokainen haastateltava on yksilö. Haastattelussa nousevat esille ne asiat, jotka ovat tärkeitä haastateltavalle. Mutta myös kehittämistyöntekijän näkökulmasta oleelliset asiat tulee käsitellä kun haastattelurunko on mietitty kunnolla. Laadullinen kuvaus oli mielestäni hyvä valinta myös siksi, että se korostaa todellisen elämän kuvaamista, tutkittavien näkökulmien, heidän tulkintojensa ja kokemuksiensa esiin tulemista luonnollisessa tilassa.

Loin päiväkodin ja vanhempien välistä yhteistyötä kartoittavan haastattelukaavakkeen (liite 1.) teoria-aineiston ja aiempien tutkimuksien valossa. Aloin siis selvittämään päiväkodin ja vanhempien välistä kasvatuskumppanuutta vanhempien näkökulmasta. Koska aikaa oli vähän, tein haastattelukaavakkeesta hyvin yksinkertaisen.

Tein haastattelut päiväkodilla strukturoituna kahdenkeskisinä keskusteluina varhaiskasvatuskeskusteluiden yhteydessä. Strukturoitu haastattelu tarkoittaa, että kaikille haastateltaville esitetään samat, valmiiksi muotoilut ja yksityiskohtaiset kysymykset samassa järjestyksessä. Tarvittaessa kysymyksiä ja vastauksia pystyi tarkentamaan. Kysymysten muoto oli tärkeää, ettei tutkimustulos vääristyisi. Avoimet kysymykset antoivat hyviä ideoita yhteistyön kehittämiseksi. Jokaiselle päiväkodin lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Yksittäisen lapsen kasvatus pohjautuu tähän suunnitelmaan ja sitä peilataan arkisissakin asioissa. Suunnitelman ansioista koko hoitohenkilökunta voi toimia johdonmukaisesti. Kävimme ensin läpi varhaiskasvatussuunnitelman avulla lapsen asioita, jonka jälkeen ”jutustelemalla” kyselin haastattelukysymykset ja samalla kirjoitin muistiinpanoja melko väljästi. Kirjoitin ylös asioita, jotka mielestäni erityisesti korostuivat vanhempien puheissa. Minusta tuntui, että vanhemmilla oli helppo vastata kysymyksiin, koska olin tuttu. Joillekin jo useamman vuoden takaa. Tutulle ihmiselle on helppo ja mukava vastata asioista. Haastattelussa tuntui olevan erityisen mielekäästä se, että pystyin lähestymään tutkimuskohdetta nöyränä. Haastattelijana en korostanut itseäni asiantuntijana, vaan sain tiedon haastattelun edetessä tutkittavan ehdoilla. Heidän mielipiteensä tulivat hyvin esille.

Tässä kehittämistyössä oma subjektiivisuus ja oman itsensä reflektointi oli voimakkainta tutkimusaineiston keruun aikana. Oli tärkeää, että ei sekoittanut omia uskomuksia, asenteita tai arvostuksia. Haastattelijana oli pyrittävä olemaan mahdollisimman objektiivinen (Eskola & Suoranta 1998, 16-17). Haastattelututkimuksessa lukija ei lue kuvausta itse haastattelusta, vaan hän lukee tutkijan tulkinnan haastattelusta. Tulkinnan varmistamiseksi tutkijan on kirjoitettava tarkka kuvaus siitä, miten tulkintaan on päädytty. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 151–152.) Samaa haastattelutekstiä voidaan siis tulkita useilla eri tavoilla ja eri näkökulmista. Eniten mietitytti kerätyn aineiston laajuus ja sen analysointi. Kuinka kerätystä aineistoista saisi sen oleellisen tiedon tutkimuksen hyödyn kannalta? Vastaajilla oli mahdollisuus kertoa omin sanoin näkemyksensä ja kokemuksensa. Aineiston analyysi on suuntaa antava. Käsitteellisyys nousee aineistosta. (Kiviniemi 2007, 79-83). Ajallisesti kaikkien vanhempien haastattelemine ja vastauksien analysointi oli todella pitkä prosessi. Kyselylomakkeeseen vanhemmat olisivat voineet vastata anonyymisti, mutta haastattelu oli sopivampi näin pienelle kohderyhmälle. Koska mahdollisten vastaajien määrä oli muutenkin suppea, pyrin luomaan haastattelu tilanteesta sellaisen, jotta mahdollisimman moni vastaisi mielellään.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tarkastellaan ensin aineiston validiutta eli luotettavuutta. Fieldin ja Morsen (1985) mukaan siinä on kysymys siitä, kuinka hyvin aineisto vastaa todellisuutta ja kuinka luotettavan kuvan se antaa tutkittavasta ilmiöstä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena ei ole yleistäminen, vaan annetun tilanteen merkityksen löytyminen ja todellisuuteen perustuvan teorian muodostaminen (Field & Morse 1985, 138). Kehittämistyöni tarkoituksena oli tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa. Luotettavuuden arviointiin vaikuttavat tekijä itse, aineiston laatu ja sen analyysi sekä tulosten esittäminen. Haasteena olikin, miten pystyisin pelkistämään aineiston niin, että se on mahdollisimman luotettava. Sisäistä validiutta paransi ennalta suunnitellut kysymykset, jotka ohjasivat tarkastelemaan tutkimuksen kannalta oleellisia asioita. Kysymykset olivat avoimia, eivät johdattelevia. Kysymykset ovat siirrettävissä, mikä lisää luotettavuutta. Kehittämistyön luotettavuuden kannalta on siis tärkeää, että tutkimuksen eri vaiheet tulee kuvattua selkeästi ja tarkasti. Kehittämistyön luotettavuuteen saattaa vaikuttaa myös se, että kyseessä oli yhden päiväkodin vanhempien näkemyksiä. Tulokset eivät siis kerro yleisellä tasolla yhteistyöstä, vaan kyseessä on juuri tämän yhden tietyn päiväkodin näkemyksiä. Työntekijän äänen puuttuminen voi tietenkin heikentää tuloksien luotettavuutta. En kuitenkaan koe tämän olevan merkittävä heikentäjä.

3 TEOREETTINEN LÄHTÖKOHTA

Työn teoreettisina lähtökohtina ovat kasvatuskumppanuus ja sosiaalipedagogiikka. Lapsuutta ja kasvatuskumppanuutta on käsitelty Bronfenbrennerin ekologisen teoria sekä ekokulttuurisen teorian kautta. Esittelen muutamia tutkimuksia, jotka käsittelevät kasvatuskumppanuutta vastaavista lähtökodista oman kehittämistyön kanssa. Oma työni eroaa esittelemistäni siinä, että toimintamallit näen ennaltaehkäisevänä perhetyönä päivähoitossa.

Kurjen (2001, 126) mielestä sosiaalipedagoginen ajattelu sopii varhaiskasvatuksen taustaorientaatioksi, koska se tarjoaa mahdollisuuden toteuttaa sosiaalipedagogiikan molempia tehtäviä. Toisaalta autetaan lasten kasvua yhteiskuntaan. Toisaalta sosiaalipedagogisen ajattelun mukaan lapsi voidaan nähdä päivähoitossa aktiivisena osallistujana. Perheet nähdään voimavarana sekä yhteistyökumppaneina. Sosiaalipedagogiikka on myös hyvin arkilähtöistä, eli perheitä tuetaan heidän kasvatustehtävässään heidän omista lähtökohdistaan käsin.

Davis (2003) esittelee vanhempien ja ammattikasvattajien yhteistyölle mallin, jonka avulla näkyy millaisia osa-alueita kumppanuus sisältää. Davis mainitsee kahdeksan piirrettä, joita kumppanuusmalli edellyttää toimiakseen. Nämä piirteet ovat läheinen yhteistyö, täydentävä asiantuntijuus, joustavuus, kommunikaatio, yhteiset tavoitteet, rehellisyys, neuvottelemisen sekä molemminpuolinen kunnioitus. (Davis, 2003. 42-44). Kumppanuusmalli on alun perin kehitetty sairaiden ja vammaisten lasten vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, mutta mielestäni se sopii päivähoiton kasvatuskumppanuuden malliksi. Kumppanuudessa molemmat osapuolet käyvät tasa-arvoisia keskusteluja, joissa selviää vanhempien odotukset ja joissa luodaan yhteiset tavoitteet.

YHTEISTYÖ	Yhteiset päämäärät, tavoitteet ja yhteistoimintamuodot, sitoutuminen	Toimintamuotona päivittäiset keskustelut lasta tuotaessa ja haettaessa. Omaha-ohjaaja.
TÄYDENTÄVÄ ASIAN-TUNTIJUUS	Henkilökunta ja lapsen vanhemmat ovat kumpikin kasvatuksen asiantuntijoita. Vanhemman tiedot omasta lapsestaan ovat ainutkertaisia.	Toimintamuotona ammattilaisten vastuu luoda turvallinen kasvatusympäristö
JOUSTAVUUS	Tietoisuus vanhemmuuden erilaisuudesta, kykyä sopeutua erilaisiin kysymyksiin sekä vanhempien elämäntilanteiden ja olosuhteiden muutoksiin.	Toimintamuotona yksilöllisyyden huomioiminen
KOMMUNIKAATIO	Oikeiden olosuhteiden luominen, viestin tarkka kuuntelu ja tulkinta sekä asiallinen	Toimintamuotona tiedottaminen
YHTEISET TAVOITTEET	Päivähoitokasvatuksen suunnittelua ja toteuttamista perheiden ja erityisesti lasten elämäntodellisuuden ja tarpeiden pohjalta	Toimintamuotona samat kasvatuserätyöt, säännöt ja tavoitteet
NEUVOTTELU	Aina ei olla samaa mieltä kaikista kasvatukseen liittyvistä kysymyksistä, rakentava keskustelu	Toimintamuotona kuuntelu
REHELLISYYS	Vanhempien tietoisuus siitä, millaista kasvatusta heidän lapsensa saa.	Toimintamuotona avoin toiminta
MOLEMMINPUOLINEN KUNNIOITUS	Auttaa vanhempia puhumaan vapaasti ja ammattilaista kuuntelemaan tarkasti.	Toimintamuotona aito kiinnostus

Taulukko 1. Yhteistyömalli (Davis 2003)

Lapsen hyvä päivähoito on vahvasti sidoksissa hänen omiin vanhempiinsa ja heihin muodostuneeseen kasvatussuhteeseen. Läheinen yhteistyö edellyttää sekä kasvatushenkilökunnan että vanhempien tiivistä sitoutumista yhteiseen tehtävään. Varhaiskasvatuksen ammattilainen ja lapsen vanhempi ovat kumpikin kasvatuksen asiantuntijoita. Vanhemman tiedot omasta lapsestaan ovat ainutkertaisia.

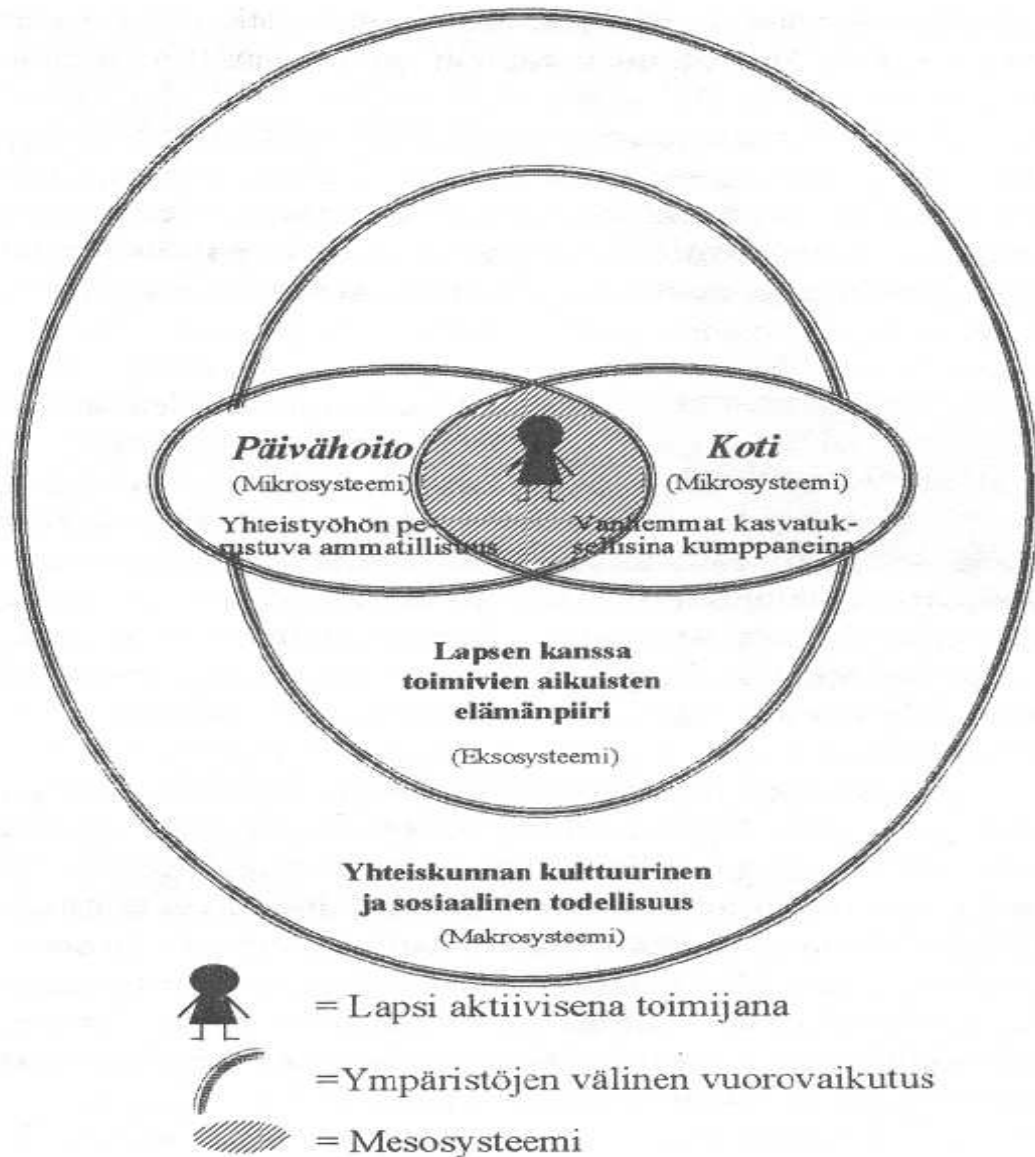
Joustavuus kumppanuudessa tarkoittaa kykyä sopeutua erilaisiin kysymyksiin sekä vanhempien elämäntilanteiden ja olosuhteiden muutoksiin. Kaksisuuntaisen viestinnän li-

säksi kommunikaatioon, kuuluu oikeiden olosuhteiden luominen, viestin tarkka kuuntelu ja tulkinta sekä asiallinen vastaaminen.

Yhteistyön lähtökohtana on vanhempien tietoisuus siitä, millaista kasvatusta heidän lapsensa saa. Vanhempien täytyy voida vaikuttaa lapsensa kasvatukseen päivähoitossa. Tavoitteiden täytyy olla yhteiset.

Luottamuksen tunne ilmenee yleensä helpotuksena tai turvallisuuden kokemuksena. Vastaavasti epäluottamus aiheuttaa helposti huolta, epäilyksiä, pelkoa tai jopa vihaa. Aina ei olla samaa mieltä kaikista kasvatukseen liittyvistä kysymyksistä. Kyky neuvotella asioista rakentavasti on yksi Davisin kumppanuusmallin keskeisistä osa-alueista. Molemminpuolinen kunnioitus auttaa vanhempia puhumaan vapaasti ja ammattilaista kuuntelemaan tarkasti. Kunnioittava työntekijä arvostaa vanhempien sanomaa silloinkin kun on itse erimieltä. (Davis, 2003.)

1980-1990-luvuilla tutkimuksissa nostettiin selkeämmin esiin varhaislapsuuden erilaisen kasvu- ja kehitysympäristöjen pitkäaikaisvaikutusten tutkiminen. Erityisen vahvasti varhaiskasvatuksen tutkimuksen suuntautumiseen vaikutti Bronfenbrennerin ekologinen sosialisatioteoria.

Kuvio 1. Bronfenbrennerin ekologinen sosialisatioteoria (Hujala ym. 1998.)

Bronfenbrennerin ekologinen teorian mukaan lapsen elämämpiiri rakentuu erilaisina sisäkkäisinä systeemeinä. Bronfenbrennerin mukaan nämä rakennelmat ovat mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi. Bronfenbrennerin ekologisen teorian pohjalta on luotu useita muita teorioita. Kontekstutaalisen kasvun malli on yksi niistä. Tässä mallissa lapsen kasvu ympäristöä ja sen merkitystä tarkastellaan ensisijaisesti kasvavan lapsen näkökulmasta. Lapsi ei ole vain ympäristön vaikutuksen alainen, vaan osana erottamatonta systeemiä, joka vaikuttaa olemassaolollaan systeemin toimintoihin. Esimerkiksi päivähoiton aloittamista voidaan pitää olemassa olevien vuorovaikutussuhteiden muokkaajana. Osallistuessaan lapsi muokkaa ja osaltaan rakentaa lähiympäristönsä toimintaa omilla ajatuksillaan, toiminnoillaan sekä valinnoillaan. (Hujala ym. 1998, 16.)

Tämä vahvistaa näkemystäni siitä, että päivähoiton vaikutuksia ei voi tutkia irrallaan kotitaustasta. Päivähoiton vaikutuksia tutkittaessa on tärkeää huomioida lasten kasvu-ympäristö kokonaisuudessaan (Nummenmaa 2004, 82.) Perhe on yksi systeemi yhteisössä ja se on riippuvainen muista yhteisön systeemeistä ja toimii näiden kanssa vuorovaikutuksessa.

Kasvatuskumppanuudesta on jo kokemusta ympäri Suomea. Pääsääntöisesti kasvatuskumppanuutta käsitteleviin tutkimuksiin liittyy Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) julkaisema Valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2003). Perusteissa käsitettä kasvatuskumppanuus käytetään kuvaamaan vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välistä yhteistyötä.

TUTKIMUS	SISÄLTÖ	JOHTOPÄÄTÖKSET
Leino, A. 2006	Kasvatuskumppanuus ja oma rooli, vanhempien ja työntekijöiden määrittelyinä	Kasvatuskumppanuus arjen jakamista. Luottamus, kunnioitus kuuluvat kasvatuskumppanuuteen. Vanhemmilla ensisijainen kasvatust vastuu. Roolit lasten kasvatuksesta selkeät ja yksimieliset
Lehtipää, R. 2007	Työntekijöiden ja vanhempien välinen yhteistyö ja kasvatuskumppanuus vanhempien näkökulmasta	Vanhemmat tyytyväisiä yhteistyöhön. Luottamus, avoimuus kuuluvat kasvatuskumppanuuteen.
Iso-Kuusela, M. 2008	Kasvatuskumppanuuden eroja ja yhtäläisyyksiä, vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten tulkinnoissa	Käsite tutumpi ammattilaisille. Vanhempien mielestä samaa kuin yhteistyö. Luottamus, avoimuus ja joustavuus.
Hänninen, V & Mäntty, A. 2010	Varhaiskasvattajien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta	Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä lapsen parhaaksi. Korostuvat vuorovaikutus, molemminpuolinen kunnioitus, luottamus ja tasavertaisuus.

Taulukko 2. Aiempia tutkimuksia

Aineistoa on kerätty erilaisilla menetelmillä, kuten kyselylomakkeilla ja haastatteluilla. Kyselyjä ja haastatteluja on tehty sekä vanhemmille että päivähoiton henkilöstölle.

Kaikissa tutkimuksissa yhteiseksi nimittäjäksi näyttäisi muodostuvan luottamus, tasa-vertaisuus, vuorovaikutus ja kunnioittaminen.

Kasvatuskumppanuus edellyttää kasvattajan ja vanhemman keskinäistä luottamusta ja huolen jakamista arjen kasvatuskysymyksistä. Vanhemmille annetaan tilaisuuksia kertoa omia näkemyksiään lapsestaan. Luottamus syntyy ajan kanssa kuulemisen ja kunnioittamisen kautta. Vuoropuhelussa on keskeistä toisen kuunteleminen ja kuuleminen. Ihmisen arvostaminen ja hyväksyminen tulee esille kunnioittavassa asenteessa. Toimivaan kasvatuskumppanuuteen tarvitaan tasa-arvoista vuoropuhelua, jossa yhdessä toimitaan, puhutaan ja ajatellaan yhteisen asian ympärillä. Siinä kummankaan osapuolen näkemys ei ole toista osapuolta arvokkaampaa.

HANKE	YHTEISTYÖMUOTO
Bridge, H 2001	Kokeilu, jossa vanhemmat osallistuivat lapsen oppimisen suunnitteluun yhteistyössä päiväkodin kanssa kotoa käsin.
Vanhemmuuden aika 2005	Kumppanuuden toimintamuotoina nähtiin esimerkiksi vanhempainillat, -ryhmät ja -verkostot sekä projektit ja luennot vanhemmille
Kimppa- perhetyö 2005-2008	Perhetyön kehittäminen päivähoiton yhteyteen. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa työntekijöiden osaamista.

Taulukko 3. Aiempia hankkeita

Aiemmat tutkimukset ja hankkeet ovat kohdistuneet pelkästään vanhempien tai päivähoiton työntekijöiden mielipiteiden esille nostamiseen. Kaskelan & Kekkosen (2006) mukaan kasvatuskumppanuus vanhempien ja henkilökunnan vuoropuheluna voi jättää lapsen sivuosaan. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista keskittyä itse lapsiin ja saada myös heidän mielipiteitään kuuluviin.

Yhteenvetona tuloksista kuitenkin selvisi, että pääsääntöisesti yhteistyö on koettu vanhemmuutta tukevana. Kumppanuuden edellytykset syntyvät päivittäisistä ja erityisesti lasta koskevista kasvatustilanteista. Positiivisia kokemuksia lisäsivät riittävän tiedon saaminen, myönteinen tunnesuhde päiväkotiin ja lapsen kasvatustilanteeseen, sekä

päätösvalta lapsen asioista. Tulokset ovat yhteneviä oman kehittämistyön tulosten kanssa, joista kerron seuraavassa.

4 HANKEEN TULOKSIA JA ARVIOINTIA

4.1 Tulokset

Vastauksia tutkiessani huomasin, että ne muodostavat selkeitä teemoja ja vastaukset sisältävät selviä yhtäläisyyksiä. Koska kehittämistyöni on kvalitatiivinen, en voinut mitata tai vertailla tuloksia matemaattisten tai tilastollisten kaavojen ja tunnuslukujen avulla. Analyysini on täten verbaalista. Käytin kerätyn aineiston analysoinnissa SWOT - analyysia. SWOT -analyysi (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) on menetelmä, jonka tuloksia hyödynnetään jonkin asian, yleensä suunnittelualueen tai suunnittelutehtävän, ongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä (Horelli & Roininen 1998). SWOT - analyysillä kokosin paperille vanhempien haastatteluista esiin nousseita vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. SWOT -analyysin lopputulokset esittelen nelikenttänä (taulukko 4).

1. Kerro millaista on mielestäsi yhteistyö päiväkodin ja vanhempien välillä?

No on se ihan hyvää. Toimii. Ihan ok. Hyvin meillä toimii. Vanhempainillat ja asian-tuntija illat hyviä. Kammi retki mukava. Kaikille puhutaan samalla sävyllä ja luontevia keskustelutilanteita on paljon. Lapsen asioista on helppo jutella henkilökunnan kanssa. Yhteistyöllä näkyy olevan hyviä vaikutuksia lapsen. Kun on samat säännöt on kotona helepompi. Hommat toimii. Voi olla töissä hyvillä mielin. Lapsi viihtyy niin tietää että täällä on kaikki hyvin. Avointa vuorovaikutusta, tieto kulkee vanhempien ja henkilökun- nan välillä, on yhteinen suunta ja ymmärrys, samat säännöt ja toimintaperiaatteet

Yhteistyö nähtiin helpottavan kodin ja päiväkodin yhteistä kasvatustilannetta. Yhteiset pelisäännöt ruokailussa ja muussa käyttäytymisessä, oli vanhempien mielestä hyvä asia. Näihin oli hyvä vedota kotona hankalissa tilanteissa. Tärkeimmiksi asioiksi yhteistyössä nousivat luottamus, avoimuus, tunne että vanhempaa kuunnellaan ja arvostetaan. Avoin

vuorovaikutus mahdollistaa sen, että kaikista asioista pystyttäisiin puhumaan rehellisesti. Myös arkaluontoiset asiat olisi helpompi saada puhutuksi. Yhteistyö tukee lasta ja auttaa häntä sopeutumaan päiväkodin arkeen. Vanhemmat ja henkilökunta tekevät yhteistyötä, näin ollen lapsen ei tarvitse elää kahden eri maailman, kodin ja päiväkodin välissä. Vanhemmat näkevät Bronfenbrennerin (1980) tavoin lapsen kehittymisen kannalta merkitykselliseksi tietoisuuden eri toimintaympäristöistä.

2. Onko yhteistyö toimivaa?

Kaikkien vastaajien mielestä yhteistyö on toimivaa. Vanhempien ja henkilökunnan toimiva yhteistyö luo turvallisen ja myönteisen pohjan päivähoidolle.

3. Kasvatuskumppanuus, kuvaile vapaasti omin sanoin, mitä se mielestäsi on?

Onko se sitä yhteistyötä. Kasvatetaan yhdessä. Ollaan kasvatus asioista samaa mieltä. Aika vieras ehkä pikemminkin yhteistyötä. En oikein tiää.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että se on sama kuin yhteistyötä, kasvatetaan lasta yhdessä. Osa ei osannut sanoa mitään. Eroa kasvatuskumppanuudessa ja yhteistyössä ei nähty. Mielestäni kyse ei ole niinkään kasvatuskumppanuuden käsitteestä vaan tavasta miten yhteistyö ymmärretään.

4. Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeitä kasvatuskumppanuudessa?

Se että luotetaan ja kunnioitetaan. Kasvatetaan yhdessä. Kyllä kait se vuorovaikutus ja kunnioitus. Puhutaan. Tehhään yhdessä. Avoimuus. Sanotaan niinku asiat on, rehellisesti. Meijät huomioiaan aamulla. Kysytään mielipiteitä. Kun on molemminpuolinen luottamus, yhteydenpito mutkatonta ja avointa, hyvät asiantuntijaillat ja vanhempainillat, mukavat retket, toiminta lapsilähtöistä.

Vanhemmat kokivat, että henkilökunta kohtelee heitä tasavertaisina kumppaneina. Kasvatuskumppanuus on vierasta, mutta he pitivät kuitenkin yhteistyötä tärkeänä asiana. Kumppanuus on tarpeellista lapsen viettäessä suuren osan ajastaan päiväkodissa.

5. Koetko olevasi kasvatuskumppani lapsesi päiväkotihenkilöstön kanssa? Jos niin, miten se näkyy? Jos et, niin miksi et?

Kaikki vastaajat kokivat olevansa kasvatuskumppaneita henkilöstön kanssa. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu sekä oman lapsen tuntemus.

Päivähoidon tehtävä on tukea perhettä kasvatustehtävässä ja yhdessä vanhempien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden kehitystä. Yhteistyön onnistumiseksi on molemminpuolinen luottamus ja avoin vuorovaikutus tärkeää kaikissa lapseen liittyvissä asioissa. Tarkoituksena on luoda lapselle turvallinen, yhtenäinen kasvuympäristö, minkä mahdollistavat yhdensuuntaiset kasvatuseriaatteen päivähoidossa ja kotona. Päivähoidon kasvattajilla on täydellinen salassapito- ja vaitiolovelvollisuus lasta ja hänen perhettään koskevista asioista. Vanhempien on oikeus tietää lastaan koskevat asiat. Päivittäiset keskustelut ja kehityskeskustelut tukevat lapsen kehitystä.

6. Mikä edesauttaisi kumppanuuden syntyä?

Yhteistä toimintaa ja keskusteluita. Luottamus ja avoin puhe. Reilua puhetta niin hyvistä kuin huonoista asioista. Meitä kuunnellaan. Meidän asioita arvostetaan.

Yhteistyön kannalta vanhemman ja henkilökunnan asenteet ovat tärkeitä. Kumppanuutta edistävät asenteet näkyvät yhteistyössä niin, että vanhemmat ja henkilökunta kuuntelevat toistensa näkökulmia, näkevät eroavaisuudet vahvuuksina, kunnioittavat toistensa tietoja ja taitoja sekä keskittyvät yhteisiin tavoitteisiin.

7. Mikä ehkäisee kumppanuuden syntyä?

Se ettei kunnioiteta meidän toiveita. Ei ehitä kuunteleen ja jutteleen. Joskus on itellä niin kiire. Tieto ei aina kulje koko henkilökunnalle. Sijaiset ja opiskelijat tulisivat reilusti juttelemaan. Joskus tuntuu että kuulikohan se. Kerran ei ollu niitä villasukkia laitettu, tuli semmonen että tieto ei ollu menny perille. Aina ei ole riittävästi aikaa jutella, sijaisia paljon, myös muille hakijoille kuin vanhemmille voi kertoa päivästä, enemmän tietoa toiminnoista.

Henkilökunnan ja vanhempien kiire nousi tärkeäksi yhteistyön estäjäksi. Vanhemmat kokivat myös, ettei heillä ollut riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaan. Muut vanhemmilta nousseet kehittämiskohdat liittyivät nykyisten yhteistyömuotojen, kuten tiedonkulun ja päivittäisten kohtaamisten kehittämiseen. Jotkut vanhemmat ehdottivat viikoittaista sähköpostia. He toivoivat myös, että sijaiset ja opiskelijat tulisivat reilusti juttelemaan. Keskustelukäytännöissä oli vanhempien mielestä vielä kehittämistä. He kokivat keskustelujen olevan vielä osin pinnallisia ja liian yleisiä lapsen yksilöllisyyden ja luonteen jäädessä vähemmälle huomiolle.

8. Onko yhteistyölle mielestäsi ollut sopivasti aikaa?

Kaikkien vastaajien mielestä aikaa saisi ja pitäisi olla enemmän.

9. Mitkä yhteistyötoimintamuodot toivoisit toteutuvan jatkossakin?

Vanhempainillat, niissä voi jutella toisille vanhemmille. Asiatuntijaillat, saa vahvistusta olla vanhempi. Projektimalli on hyvä, kun on se taidenäyttely.

Se päivähoiton aloitus oli kiva kun sai käyä useamman kerran tutustumassa. Retket on ain mukavia kun ollaan muualla ku päiväkodissa, voiaan olla rennompia.

Päivähoidon aloitus on tarkoitus toteuttaa pehmeän laskun periaatteella, jolloin lapsi ja perhe otetaan yksilöllisesti vastaan. Päivähoidon päivittäisissä kohtaamisissa rakennetaan vähitellen vanhemmuutta tukeva kasvatuskumppanuus luottamukselliseksi siten, että vanhempi voi turvautua aidosti henkilökuntaan. Keskeinen lapsen ja perheen tukemuoto on arjen kohtaamistilanteet, joissa henkilökunta kuuntelee aktiivisesti lapsen ja perheen tarpeisiin reagoimalla. Työntekijät käyttävät lapsen ja perheen kohtaamistilanteissa ratkaisukeskeisiä, perheen voimavaroja tukevia ja avoimiin dialogeihin perustuvia toimintatapoja.

Projektityöskentely kuuluu olennaisena osana myös päiväkodin toimintatapaan. Erilaiset projektit lähtevät aina lasten kiinnostuksista. Projektit voivat kestää useampia kausia tai ne voivat olla lyhyempi kestoisia, riippuen kuinka kauan lasten kiinnostus pysyy yllä. Hankkeen aikana päiväkodin projekteina olivat mm. merirosvot, muuttuva metsä, sekä autot ja liikenne. Aiheita käsiteltiin kokonaisvaltaisesti liikunnassa, draamassa, musiikissa ja kuvataiteessa. Projektit huipentuvat taidenäyttelyyn ja esitykseen, jossa lapset esittelevät tuotoksensa vanhemmilleen.

Päiväkodissa säännöllisten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen lisäksi järjestetään ns. vanhempainvartteja. Vanhemmat voivat halutessaan varata ajan keskustellakseen lastansa koskevista asioista.

Hankkeen aikana järjestin Meidän perheen media illan, jossa Mannerheimin Lastensuojelu Liiton Lapin piirin mediakasvattaja Tero Yli-Koski alusti. Lapsen hyvästä arjesta kertoi kasvatustieteen tohtori Taina Kyrönlampi-Kylmänen. Päivähoidon vanhem-

paintilaisuudet järjestetään toiminnallisina siten, että ne luovat mahdollisuuksia vanhempien vertaistoiminnalle. Vertaisryhmissä keskitytään perheiden tarpeista nousseisiin arkipäivän asioihin, kuten normaalin päivärytmin löytämiseen, riittävän unen ja levon tarpeeseen tai perheen mediakulttuuriin.

Kodin ja päiväkodin yhteiset retket luovat vapaan tunnelman jossa eri osapuolet voivat toimia aidosti. Perinteeksi on jo muodostunut Kammin retki Rovaniemen lähimaastoon, jossa mukavan yhdessäolon ja makkaranpaiston lomassa voi vaihtaa kuulumisia muiden vanhempien ja henkilökunnan kanssa.

10. Muuta, toiveita, ideoita

Voisko laittaa sähköpostilla tiedotteita? Olis kiva osallistua jotenki teijän päivätoimintaan.

Vanhemmat kokevat pääsevänsä osallistumaan päiväkotitoiminnansuunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin hyvin vähän. Tähän ratkaisuna voisivat olla vanhempaintoimikunnat jotka yhteistyössä henkilökunnan kanssa laatisivat kausittaiset toimintasuunnitelmat. Yhteistyö alkaa kuulemisesta. Kuuleminen edellyttää avointa ja turvallista keskusteluilmapiiriä ja kykyä ottaa toisen viestejä vastaan tavalla, joka vahvistaa yhteisymmärryksen rakentumista ja eri näkökulmien yhteensovittamista.

Kumppanuuden syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä keskusteluja sekä jatkuvaa, pitkäjänteistä ja aktiivista vuoropuhelua. Vanhempien luottamus päiväkotiin ja lapsen saamaan kasvatukseen rakentuu siitä tiedosta, jonka he saavat henkilökunnan ja lapsen välisestä suhteesta sekä henkilökunnan tavasta kertoa vanhemmille näkemyksiään lapsen kasvusta ja kehityksestä. Oman lisähaasteensa tuo, kun jokainen perhe haluaa tietoa ja tukea eri tavalla.

Tein tuloksista johtopäätöksiä, mitä asioita on parannettava ja mitkä asiat yhteistyössä eivät kaipaa parannuksia, joten SWOT –analyysi (taulukko 4) auttaa minua siirtymään kehittämisprosessissa seuraavaan vaiheeseen, työmuotojen vakiinnuttamiseen. Vahvuuksiin nostin luottamuksen, yhteisyyden ja yhteiset toimintamuodot. Heikkouksina näin työntekijöiden vaihtuvuuden ja kiireen. Tiedonkulku oli myös vaihtelevaa. Vanhempien osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden puutteen koen myös heikkoutena. Mahdollisuutena on sekä vanhempien että työntekijöiden halu kehittää

yhteistyötä. Uhkana näen perheiden moninaisemmat ongelmat. Perheiden ongelmien näkemiseen ja tukemiseen ei ole vielä riittävästi välineitä. Vahvuudet ja heikkoudet kuvaavat nykytilaa ja mahdollisuudet ja uhat tulevaisuutta. Uhat on tarkoitus kääntää vahvuudeksi.

<p>VAHVUUDET</p> <p>Henkilöstöllä vanhempien kanssa on syntynyt luottamussuhde.</p> <p>Yhdessä tekeminen. Yhteiset pelisäännöt.</p> <p>On jo kehitetty toimivia yhteistyömalleja ja työkaluja.</p>	<p>HEIKKOUEDET</p> <p>Työntekijöiden vaihtuvuus.</p> <p>Ajan puutetta kohtaamiseen.</p> <p>Tiedottaminen.</p> <p>Vanhemmilla ei riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaan.</p>
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <p>Molemminpuolinen halu kehittää yhteistyötä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.</p> <p>Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyömuotojen kehittäminen.</p> <p>Keskustelun kehittäminen.</p>	<p>UHAT</p> <p>Ajan puute.</p> <p>Perheiden ongelmat yhä moninaisempia.</p> <p>Saavatko vanhemmat riittävästi tukea vaikeiden asioiden puheeksi ottamiseen?</p>

Taulukko 4. Vanhemmilta kerätyn aineiston SWOT- analyysi

Työmuotojen vakiinnuttamisen helpottamiseksi laadin yhteistyömallin, jossa olisi konkreettisia työmuotoja. Lähtökohtana siinä on Davisin (taulukko 1) yhteistyömalli, sekä hankkeen tulosten nelikenttä (taulukko 4).

KONKREETTINEN TYÖMUOTO	TOTEUTUU
Päivähoidon aloitus pehmeänlaskun periaatteella	yksilöllisyys, vuorovaikutus
Asiantuntijaillat, vanhempainillat	osallisuus, vaikuttaminen, vertaistuki
Projektityöskentely	kokonaisvaltaisuus
Keskustelut	yhteistyö, vuorovaikutus, vaikuttaminen
Retket	osallisuus, vertaistuki, vuorovaikutus

Taulukko 5. Yhteistyömalli ehdotus

Konkreettisten työmuotojen avulla vanhemmat pääsevät enemmän osallistumaan ja vaikuttamaan lastensa asioihin. Henkilökunnalle nämä ovat apuväline joilla voi auttaa ja tukea perhettä kasvatustehtävässä. Luottamus, avoimuus, tunne että vanhempaa kuunnellaan ja arvostetaan lisääntyvät. Yhteistyössä konkreettisten työmuotojen avulla toteutuvat yksilöllisyys, osallisuus, vaikuttavuus, vertaistuki, vuorovaikutus sekä kokonaisvaltaisuus.

Kehittämishankkeeni päiväkotiki haluaa erityisesti panostaa päivähoidon aloitukseen kuuntelemalla vanhempia ja tutustumalla lapseen ja antamalla perheelle riittävästi aikaa tutustua päivähoidon ennen hoidon alkua. Päivähoidon aloitus on hyvin tärkeää tulevalle yhteisölliselle elämälle. Henkilökunnan tutustuminen lapseen ja perheeseen alkaa välittömästi, kun perhe on saanut tiedon tulevasta päivähoitopaikasta. Näin ollen yhteistyö alkaa saman tien. Tärkeää on myös, että perhe saa kaiken mahdollisen tiedon lapsen uudesta päivähoitopaikasta.

Kyseisessä päiväkodissa vanhemmat otetaan mukaan puhumalla heidän kanssaan mahdollisimman paljon yhteisen näkemyksen saamiseksi. Yhteisesti sovitusta toimintatavoista puhutaan mahdollisuuksien mukaan lapsen ollessa läsnä, jotta hän ymmärtää vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan olevan samaa mieltä asioista. Konkreettinen osallisuus tarkoittaa vanhempien osallistumista toimintaan olemalla mukana kasvatuskeskusteluissa ja vanhempainilloissa (Kaskela & Kekkonen 2006, 25–26).

Vanhemmat kaipasivat enemmän tietoa päivähoidosta ja sen toiminnasta. He myös halusivat vaikuttaa enemmän toimintaan ja kasvatukseen. Asiantuntijailloissa ja vanhempainilloissa vanhemmat voivat keskustella mieltä askarruttavista asioista. He voivat toivoa mistä aiheista illoissa keskusteltaisiin. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja osallistua sen arviointiin yhdessä muiden vanhempien kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Tarkoituksena olisi, että vanhemmat voisivat vaikuttaa arvoihin ja erityisesti siihen, miten ne viedään käytännön tasolle päivähoidon arjessa. Syksyllä 2011 olisi tarkoitus perustaa vanhempaintoimikunta, joka yhdessä henkilökunnan kanssa pohtii kasvatukseen liittyviä asioita ja laativat yhdessä toimintasuunnitelman.

Kyseisen päiväkodin vertaistukitoiminnalla on positiivinen vaikutus vanhemman arjen voimavaroihin. Tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta tiedon ja vertaistuen avulla. Vertaistuen ydin on siinä, että kukaan ei joudu olemaan yksin elämäntilanteessaan tai ongelmiansa kanssa. Vertaistuen avulla myös henkilökunta voi työstää kokemuksiaan voimavaraksi ja löytää luovia ratkaisuja eteenpäin pääsemiseksi.

Päiväkodissa toiminnan perustana on lasten, vanhempien ja henkilökunnan avoin vuorovaikutus, jossa kasvattajien erilaisuus ja erilaiset kasvatustehtävät rikastuttavat lapsen kasvuympäristöä. Päiväkodin työntekijät ovat vaitiolovelvollisia kaikissa lasta ja perhettä koskevissa asioissa. Vuorovaikutus on luonnollinen osa päivähoiton toimintaa.

Kokonaisvaltainen toiminta on tämän päiväkodin toiminta-ajatuksen lähtökohtana. Aikuisen tehtävänä on tukea ja edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvu- ja kehitystapahtumaa yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapsen perustarpeiden tyydyttämisen lisäksi aikuinen osallistuu kasvu- ja kehitystapahtumaan havainnoimalla, opastamalla ja auttamalla lasta, sekä järjestämällä tarkoituksenmukaisia lapsen mielenkiinnon kohteita ja tiedonjanoa tyydyttäviä oppimisympäristöjä.

Tulokset osoittivat, että tärkeintä toimivassa yhteistyössä on rehellinen, aito ja luottamuksellinen suhde. Toimiva yhteistyö edellyttää, että puhutaan samoista asioista eikä vain käytetä samoja sanoja. Kumppanuuden synnyn kannalta merkittävänä tekijöinä vanhemmat pitivät päivähoiton aloitusta ja päivittäisiä kohtaamisia. Henkilöstö tarvitsee työnsä tueksi toimintamuotoja, koulutusta ja konsultaatiota. Hyvä yhteistyö päivä-

hoidossa pohjautuu toimivaan vuorovaikutukseen, joka sisältää keskustelua ja kuuntelemista, monipuolista palautetta sekä uskallusta puuttua ongelmiin.

4.2 Arviointia

Kansalaislähtöisyys merkitsee kehittämistyön eri vaiheissa hieman eri asioita. Kansalaisten osallisuutta voidaan korostaa sekä kehittämistoiminnan suunnittelussa, toteutuksessa että arvioinnissa. Toiselle ihmiselle osallisuus voi olla konkreettista mukanaoloa kansalaistoiminnassa tai vaaleissa äänestämistä, toiselle se on oma kokemus kuulluksi tulemisesta, oman mielipiteen esittämisestä ja mahdollisuus olla mukana valmistelussa viranomaisten tekemää ratkaisua. (Niiranen 2002, 63-80.)

Kansalaisten näkökulma ja osallisuus korostuivat jo kehittämisen suunnitteluvaiheessa. Tämä merkitsee myös sitä, että kehittämisen tavoitteiden tulisi perustua kansalaislähtöiseen tarveanalyysiin. Kansalaislähtöisessä kehittämisessä korostuu dialoginen suhde kansalaisiin, toisin sanoen herkkänä oleminen kansalaisten äänelle, herkkyys kuunnella kansalaisten ääntä ja tarpeita. Tämä merkitsee myös valmiutta suunnata toimintaa tarvittaessa uudelleen. Kansalaislähtöisyydellä tarkoitan kaikkien osallisten mahdollisuutta tasa-arvoiseen vuoropuheluun, dialogiin, ja sen antamaa mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa. Kehittämishaasteina oli se miten vanhempia voitaisiin tukea ja se miten perhe voitaisiin ottaa kokonaisuutena huomioon ja vahvistaa perheen omia voimavaroja ja tukiverkostoja. Vanhemmat tulee nähdä vastuullisina toimijoina, jotka ovat oman elämänsä ja perheensä asiantuntijoita ja joiden perheessä on omat ongelmansa, mutta myös vahvuutensa.

Tässä työssä erityisen haasteen muodosti myös toimintaympäristön vaikutus, jota oli hanketta suunniteltaessa vaikea ennakoida. Lopputulokseen vaikuttavia toimintaympäristötekijöitä voivat olla esimerkiksi henkilökunnan osaamisen vaihtelu, ihmisten luonteiden, asenteiden tai sitoutuneisuuden erot, sekä erilaiset sosioekonomiset taustatekijät. Vaikutusten arvioinnissa tulee kysyä, oliko toiminnalla tosiasiallisia tavoiteltuja vaikutuksia ja mitä toiminnasta seuraa. Vaikutusten arvioinnissa joudutaankin aina pohtimaan syy-seuraussuhteita eli kausaalisuutta. Vaikuttavuuden arvioinnissa tarkastellaan tavoitteiden ja vaikutusten välistä suhdetta. Olennaista on tarkastella, syntyikö niitä vaikutteita, joita tavoiteltiin. Voidaan myös tarkastella toiminnan tai palvelun hyötyä, jolloin vaikutuksia tarkastellaan suhteessa väestön tarpeisiin. (Sosiaalikallega, 2007.)

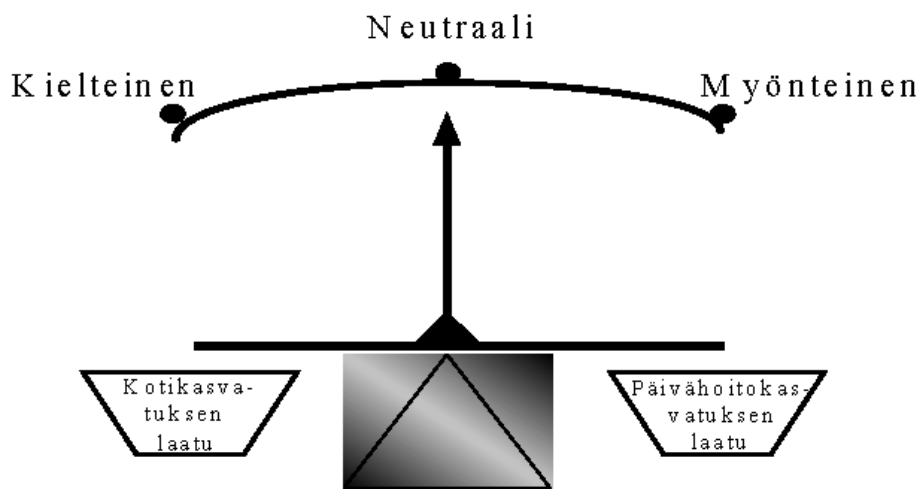
Arvioinnilla tarkoitan vaikuttavuuden arviointia, muutosprosessin ymmärtämistä ja kustannusvaikuttavuuden arviointia. Tässä hankkeessa arviointi sinänsä ei ollut tavoite, vaan arvioinnin kautta tähdätään ammatilliseen kehittymiseen ja sitä kautta järjestelmän toiminnan parantamiseen. Kustannusvaikuttavuus jää nähtäväksi onko uusilla toimintamalleillamme ostopalvelukilpailussa markkina-arvoa. Kehittämiseen liittyvät vaatimukset ovat viime vuosina kasvaneet sosiaalialalla ja näin ollen arviointi on tullut välttämättömäksi kehittämistyötä tekeville. Arviointitutkimus on hiljalleen noussut yhdeksi tämän hetken keskeisimmäksi teemaksi tulosehjäytysten yleistyttyä. Arviointi merkitsee jonkin kohteen arvon, merkityksen tai ansion määrittämistä. Olennaista on, että arvioinnin kohdetta tarkastellaan suhteessa tiettyyn arviointiperusteeseen tai kriteeriin. (Sosiaalikallega, 2007.)

Ensiarvoisen tärkeitä kysymyksiä ovat: Miksi arviointi tehdään? Kenelle arviointia tehdään? Kuka arviointia käyttää ja mihin tarkoitukseen? Mitä arvioinnilta odotetaan?

Tämän työelämälähtöisen kehittämishankkeen vaikutuksia, käyttökelpoisuutta ja hyödynnettävyyttä täytyy arvioida johdon, hankkeeseen osallistuneiden vanhempien sekä tekijän itsensä näkökulmasta. Kehittämishankkeen lähtökohta oli organisaation omassa halussa kehittää asiakkuustyötään, joten hanketta voidaan sen vuoksi pitää hyödyllisenä ja vaikuttavana ainakin organisaation näkökulmasta. Vaikuttavuuden kautta voidaan tarkastella toiminnan muuttumista sisäisesti ja ulkoisesti. Vaikuttavuus tässä kehittämistyössä vastaa siihen, missä määrin suunnitellut työmuodot toteutetaan ja tulokset saavutetaan, sekä mitä pitkäkestoisia vaikutuksia kehittämistyöllä on päiväkodin ja kodin väliselle yhteistyölle.

Vaikutusten arviointi perustuu usein olettamukseen, että jokin asia toimii tietyllä tavalla. Näin ei kuitenkaan todellisuudessa usein ole, ja prosessien arvioinnin kautta onkin mahdollista saada vastaus kysymykseen mitä ja miksi tapahtuu. Prosessien arvioinnin avulla voidaan saada tietoa toiminnan luonteesta tai palvelun laadusta, esimerkiksi keiden kohdalla palvelu toimii parhaiten. (Sosiaalikallega, 2007.) Voin päätellä, että hankkeellani on lyhytkestoisella aikavälillä tarkasteltuna vaikuttavuutta, joka on ilmennyt konkreettisenä toimintana ja toiminnan laadun kehittymisenä. Pitkänaikavälin vaikuttavuutta voin arvioida kenties vuosia kestävässä prosessissa myötä, tällöin kehittymistä on tapahduttava jatkuvasti.

Hujalan ym. (1999) mukaan yhteiskunnallisesta näkökulmasta vaikuttavuuden toteaminen on suhteellisen vaikeaa, sillä osa päivähoidon vaikutuksista näkyy vasta kymmenien vuosien viiveellä. Päivähoidon vaikutuksiin liittyviä pitkittäistutkimuksia on toteutettu vähän, koska väliin tulevien muuttujien rajaaminen vaikutusten toteamiseksi on ongelmallista. Suomalaisen päivähoidon keskeiset tehtäväalueet voidaan kiteyttää lapsille suunnatuksi varhaispedagogiikaksi ja vanhemmille tarjottavaksi sosiaalipalveluksi. Päivähoidon vaikutukset lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen ovat aina kytköksissä paitsi päivähoidon laatuun myös kotikasvatuksen laatuun ja lapsikohtaisiin tekijöihin.

Kuvio 2. Päivähoidon vaikutukset (Hujala ym. 1998).

Kuvio osoittaa, että mikäli päivähoito- ja kotiympäristö ovat laadultaan samantasoisia kasvuympäristöjä lapselle, päivähoidon vaikutus lapseen on neutraali, eli päivähoidolla ei ole osoitettu olevan sen paremmin myönteisiä kuin kielteisiääkään vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Mikäli kotikasvatus on laadultaan hyvää ja päivähoito laadultaan huonoa, niin vaa'an vaikutuksia osoittavan nuolen kärki voi kallistua kielteiseen suuntaan. Vastaavasti, jos päivähoitokasvatuksen laatu on hyvää ja kotikasvatuksen laatu huonoa, niin vaa'an nuoli kääntyy osoittamaan päivähoitokasvatuksen positiivisia vaikutuksia. (Hujala ym. 1998.) Vaikutustekijöihin kuuluu keskeisesti myös vanhempien tyytyväisyys päivähoitoa kohtaan. Toisaalta vanhempien vaatimukset päivähoitopaikan suhteen ovat sidoksissa heidän aikaisempiin kokemuksiinsa ja tietoon päivähoitosta. Vanhempien on vaikea vaatia ennen kuin he tietävät, mitä voivat vaatia. Vanhemmat toivovat lapselleen parasta ja haluavat nähdä epäkohtien sijaan lapsensa päivähoitopaikan hyvät puolet. (Hujala 1998.)

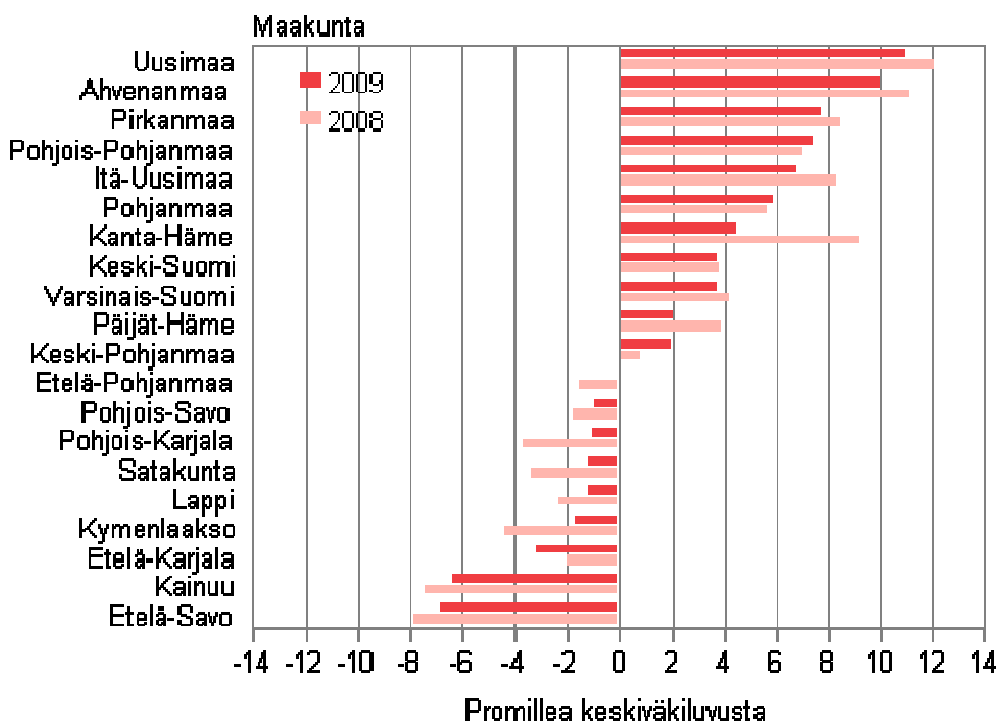
Hankkeessa tuotetut uudet työmuodot, kuten asiantuntijailat, ovat helpottaneet työntekijöiden työskentelyä. Eri toimijat ovat lähentyneet yhteistyön lisääntymisen myötä ja toimijoiden osaamista on opittu enemmän hyödyntämään. Käytännössä tämä oli tarkoittanut myös osaaminen lisääntymistä ja monipuolistumista. Yhteisen kehittämistyön tuloksena palveluiden laatu on parantunut.

Palveluiden markkinoinnin tehtävänä on pyrkiä luomaan sellaisia palveluita, joita asiakkaat ovat halukkaita ostamaan, tuomalla ne asiakkaiden tietoisuuteen ja saataville sekä ennakoimalla ja selvittämällä kysyntää. Perheille lisäarvoa saadaan panostamalla toimintamuotoihin. Tuloksista voi päätellä, että vanhemmat luottavat hoitohenkilökunnan osaamiseen niin kasvatuksellisissa kuin virikkeitäkin luovissa asioissa. Vanhemmat toivoivat kuitenkin mahdollisuutta osallistua enemmän toiminnan suunnitteluun. Hyväksi koetut toimintamallit lisäävät yhteistyöhalukkuutta. Mikäli työssä käytetyt menetelmät eivät vastaa työntekijän arvoja, ei sitoutumista organisaatioon tapahdu.

Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset kohti matalampia organisaatioita ovat vaikuttaneet siihen, että yhä useammassa organisaatioissa ja työpaikoissa on siirrytty tiimimäiseen työskentelytapaan. Tiimiltä odotetaan nopeaa oppimista ja se on organisaation tärkein oppimisyksikkö. Tiimissä työskentelyyn ja oppimiseen tarvitaan yhteistyötaitoja sekä luottamusta toisiin tiimin jäseniin. (Sydänmaanlakka 2009, 63.) Myös työn ja vapaa-ajan järjestelyillä tulee olemaan suurempi merkitys. Tällä voidaan vaikuttaa paitsi motivaatioon, myös työuupumuksen ehkäisemiseen. Moniammatillisuus nähdäänkin tulevaisuuden trendinä. Tehtävät, jotka ovat tekijälleen mielekkäitä, vastaavat työntekijän arvoja tai vähintäänkin ne eivät ole ristiriidassa keskenään.

Kauhasen (2006) mukaan organisaation imu ja työntö vaikuttavat siihen, millainen vaihtoalttius organisaatiossa on. Henkilöstön lähtöhalukkuuteen vaikuttavat myös taloudellinen tilanne ja työmarkkinat. Kauhanen mainitsee optimaaliseksi vaihtuvuudeksi 5 – 10 % / vuosi. Sitä suurempi vaihtuvuus voi olla uhka keskeisten tehtävien hoitamiselle ja aiheuttaa lisäkustannuksia henkilöstön hankintaan liittyen. Kauhanen näkee runsaan vaihtuvuuden uhkana verkostomaiselle toimintatavalle organisaatioissa, jolloin yhteistyösuhteiden katkeaminen vaihtuvuuden seurauksena voi aiheuttaa suuria kustannuksia. (Kauhanen 2006, 90.) Henkilökunnan vaihtuvuus aiheuttaa ongelmia yhteistyön luomisessa.

Suomen maakunnat ovat ajautuneet väkiluvun kehityksessä eri suuntiin, sillä kahdeksan maakuntaa on vastaavasti kasvattanut väkilukuaan yhtäjaksoisesti vähintään viimeiset 10 vuotta.

Kuvio 3. Maakuntien suhteellinen väestönmuutos vuosina 2008 ja 2009 (Tilastokeskus 2010)

Väestömäärän yhtäjaksoisella vähenemisellä on seurauksensa. Synnyttävät ikäluokat ovat tulevaisuudessa yhä pienempiä, kun muuttotappio vie nuoria alueilta pois (Tilastokeskus2010). Nykyään ei enää pidä paikkaansa sanonta ”aina on tulijoita”, sillä osaava ja riittävä henkilöstö ei ole organisaatiolle automaatio. Tilastokeskuksen lähteiden mukaan vuoden 2010 jälkeen nuoren väestön osuus väkiluvusta vähenee ja 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa. (Viitala 2007, 10.) Päivähoidossa työskentelee myös epäpäteviä sijaisia. Tällä on vaikutusta yhteistyön kehittymiseen ja varsinkin pienten lasten kiintymyssuhteeseen. Organisaation kulttuurilla on merkitystä henkilöstön pyrkimyksiin kehittää yhteistyötä vanhempien kanssa. Organisaatiokulttuuri asettaa reunaehdot yrityksessä toimimiselle ja käyttäytymiselle ja mihin asioihin sitoudutaan. (Viitala 2007, 34.)

Päivähoidossa työmuotojen tarkoituksena on siis lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen, siten että perheiden oma osallisuus näkyy ja lisääntyy. Kokonaistavoitteena

on myös taloudellinen säästö, mutta se toteutuu ennaltaehkäisyyn, verkostotyöhön panostamisen ja palvelun laadun kautta. Lapsen hyvinvoinnin taustalla on hyvinvoiva perhe. Tästä syystä hoitopaikan ja perheen välinen yhteistyö on lapsen hyvinvoinnin kannalta hyvin tärkeä. Lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia tuetaan lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaisesti ja hänen perustarpeistaan huolehditaan.

Perinteisestä, melko mekaanisesta ryhmänhallintaa korostavasta kasvatuksesta on siirrytty lapsi- ja perhekeskeiseen varhaiskasvatukseen. Muutoksen käynnistäjinä ovat lasten vanhemmat, jotka esittävät melkoista kritiikkiä päivähoiton jäähmettyneitä käytäntöjä kohtaan (Huttunen 1988). Muutoksen vaatimus on johtanut päivähoiton ammatillisuuden uudelleen arvioimiseen. Toimintasisällöistä nousevan ja mekaanista ryhmän hallintaa korostavan ammatillisuuden tilalle on rakentunut perhelähtöinen ammatillisuus. Alasuutarin (2006) mukaan päivähoiton ammattilaisilla on parempi tietämys lapsesta ja lapsen parhaasta, kuin vanhemmalla. Onko asia edelleen näin, sillä kasvatuskumppanuuden yleistyessä tällaisen käsityksen ja ajattelutavan pitäisi poistua päiväkodeista. (Alasuutari 2006, 86–87.)

Kiesiläisen mukaan (1994) yhteistyössä on tärkeä tarjota vanhemmille kokemuksia päiväkodin toiminnasta. Huttusen (1984) mukaan yhteistyön lisääminen tuottaa myönteisiä muutoksia vanhempien kasvatusasenteissa, päivähoiton kasvatuskäytännöissä ja lasten käyttäytymisessä. Stakesissa kehitteillä olevassa terveyden edistämisen laatusuosituksessa korostetaan, että lasten ja lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien vastuulla oleva tehtävä. Terveyttä edistävät päiväkodit, koulut, harrastuspaikat ja lapsen lähiympäristö. Yhteistyötä tehdään yli sektorirajojen.

5 MUUTOKSIA PÄIVÄHOIDOSSA JA PERHEESSÄ

Yhteiskunta on muuttunut viime vuosikymmenten aikana voimakkaasti. Siirtymä teollisesta informaatioyhteiskuntaan näkyy selkeästi myös päivähoitopalveluiden käyttäjien odotuksissa sekä tarpeiden muutoksina. Työelämän kiihtyvä tahti näkyy esimerkiksi lasten pidentyneinä hoitoaikoina. (Helimäki & Kastari-Johannsson 2004, 1-2.) Päivähoitoalaa alettiin kehittää voimakkaasti 1960-luvun lopulla sekä yhteiskunnallisten että ideologisten tekijöiden vuoksi. Päivähoitoalan komiteoiden suunnittelutyössä korostettiin virallista yhteiskunnan ylläpitämää valtiollistettua päivähoitojärjestelmää. Myös työmarkkinajärjestöt pitivät tärkeänä, että luodaan pikaisesti erilaisia työvoimapolitiittisesti merkityksellisiä päivähoitopalveluja. (Kinos 1997, 54, 65.)

Lasten päivähoidosta annettiin laki (36/1973) 1.4.1973. Tämän seurauksena päivähoito laajeni määrällisesti kolminkertaiseksi. Laki oli kulminaatiopiste. Se antoi hallinnolliset ja taloudelliset mahdollisuudet päivähoitopalvelujen ja opetuspalvelujen suunnitelmalliselle kehittämiselle ja lisäämiselle alle seitsenvuotiaille lapsille Suomessa. (Karila & Nummenmaa 2001.) Päivähoidosta tuli olennainen osa yhteiskunnan perhepolitiikkaa ja sosiaalipalvelujärjestelmää. Päiväkotia ei enää nähty koulutusjärjestelmän osana, kuten lastentarha nähtiin. (Kinos 1997, 116, 240.) Lastentarhat muuttuivat päiväkodeiksi. Puoltavina argumentteina olivat ammatillisuus ja ammattitaito lastenhoidossa. Päivähoito otti osan pienten lasten kasvatuksen vastuusta, vanhemmat menettivät yksinoikeutensa lastensa kasvattamiseen. (Kinos 1997, 10, 20.)

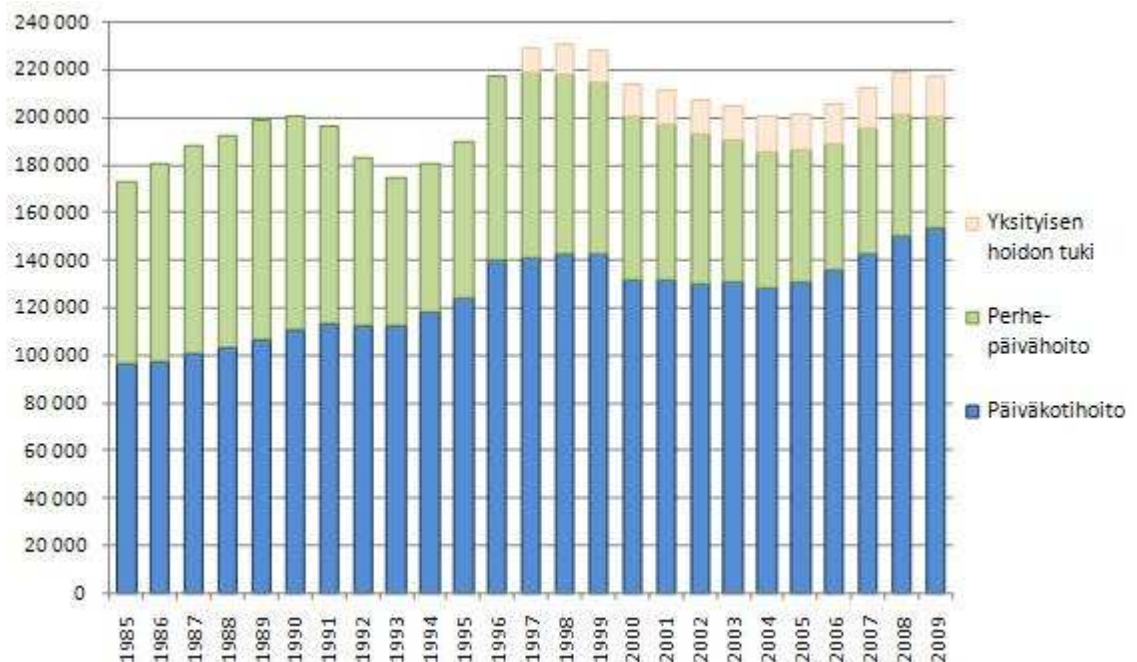
Varhaiskasvatuksen tehtävissä työskentelee lastentarhanopettajien ohella sosiaalialan opistotutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. He tuovat varhaiskasvatukseen sosiaalis-pedagogisen näkökulman, jossa kasvatuksellisten ja ohjauksellisten taitojen lisäksi korostuvat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen, hyvinvointivajeiden tunnistaminen, vanhemmuuden tukeminen, perhetyö, ennalta ehkäisevä työ ja palveluverkostojen hyödyntäminen päivähoidon, perhetyön ja lastensuojelun tehtävissä. (Sosiaalialan osaamiskeskus 2000, 19 – 20.)

Päivähoidossa asiakasprosessi käynnistyy perheen tekemän päivähoitohakemuksen myötä. Hakemusta jätettäessä perheen kanssa keskustellaan päivähoidon tarpeesta ja

ohjataan perhe sopivimman varhaiskasvatuspalvelun piiriin ottaen huomioon lapsen etu ja kunnassa oleva palvelutarjonta. Päätöksen päivähoitopaikasta tekee kunnan johtosäännöllä päätöksen teosta vastaava viranomainen. Päivähoitopäätöksen jälkeen päiväkodinjohtajalla on vastuu lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Päiväkodin johtajan tehtävä on huolehtia siitä, että kasvatushenkilöstöllä on riittävä ammattitaito kasvatustilanteiden käymiseen ja lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen yhteistyössä vanhempien kanssa

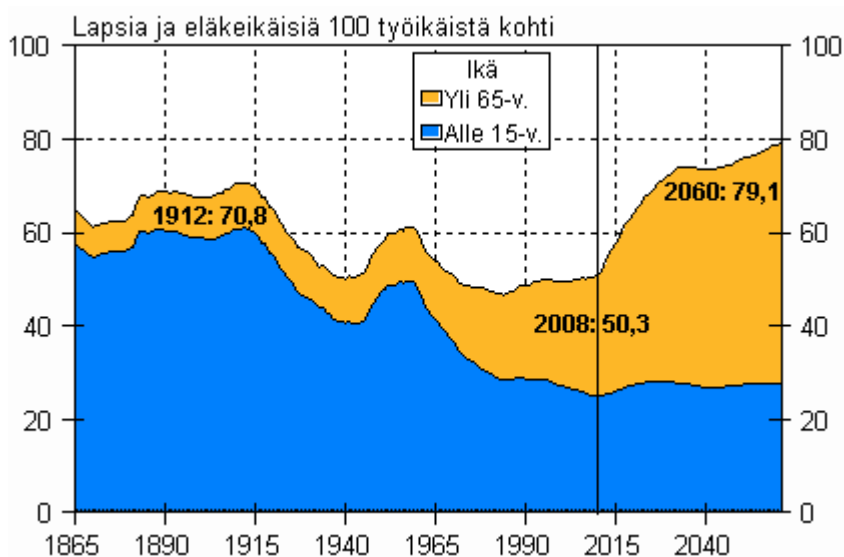
Kokemukseni mukaan vanhemmat eivät aina saa lapselleen juuri sitä päivähoitopaikkaa jonka he haluaisivat. Lähipäiväkoti voi olla täynnä juuri silloin, kun hoito täytyisi aloittaa. Pitkät välimatkat työpaikan, kodin ja päiväkodin välillä voivat venyttää lapsen hoitopäivää jopa kymmenen tuntiin. Mielestäni vanhempien toiveita, tarpeita ja odotuksia pitäisi kuunnella enemmän myös hoitopaikan myöntämisessä ja muutoksissa.

Päivähoidossa olevien lasten määrä on lisääntynyt. Täyttöasteet ylittävät 100 % ja käyttöasteet kertovat siitä, että kaikki paikat ovat täytettynä lähes jokaisena hoitopäivänä. Yli 63% alle kolme vuotiaista on päiväkotien piirissä. (Luukkainen 2010,11.)

Kuvio 4. Päivähoidossa olevat lapset vuosina 1985–2009 (Stakes 2010)

Vuonna 2009 Suomessa oli 218 000 lasta päivähoitossa. Kaikkiaan 62 prosenttia suomalaisista 1-6-vuotiaista lapsista oli joko kunnallisessa päivähoitossa tai yksityisessä päivähoitossa. Edellisestä vuodesta päivähoitossa olleiden lasten osuus on pienentynyt yhdellä prosenttiyksiköllä. Osuus on pysynyt melko samana viimeiset kymmenen vuotta ollen 59 - 63 prosenttia. Suurin osa päivähoitossa olleista lapsista oli kunnallisessa päivähoitossa. Yksityisessä päivähoitossa yksityisen hoidon tuella hoidettavien lasten osuus päivähoitosta oli 8 prosenttia. Kelan myöntämä yksityinen hoidon tuki tuli käyttöön 1990-luvun loppupuolella ja sen avulla hoidettujen lasten määrä on pääsääntöisesti kasvanut. Vuonna 2009 lasten määrä kuitenkin väheni vajaalla 400:lla. Perhepäivähoiton osuus oli hieman yli 20 prosenttia. (Stakes 2010.)

Kuvio 5. Väestöllinen huoltosuhde 1865–2060 (Tilastokeskus 2009)

Suomen väkiluvun kasvu jatkuu myös tulevaisuudessa. Ennuste perustuu havaintoihin syntyvyyden, kuolevuuden ja muuttoliikkeen menneestä kehityksestä. Yli 65-vuotiaiden osuuden väestöstä arvioidaan nousevan nykyisestä 17 prosentista 27 prosenttiin. Työikäisten osuus väestöstä pienenee nykyisestä 66 prosentista 58 prosenttiin. Työikäisten määrä alkaa vähentyä vuonna 2010, jolloin sotien jälkeiset suuret ikäluokat siirtyvät eläkeikään. Väestöllinen huoltosuhde eli lasten ja eläkeikäisten määrä sataa työkäistä kohden nousee nopeasti lähitulevaisuudessa. (Tilastokeskus 2009.)

Ikäluokkien pieneneminen ja syntyvyyden lasku tulee näkymään jossain määrin päivähoito palvelujen järjestämisessä, samoin kuin suurten ikäluokkien eläkkeelle jääminen.

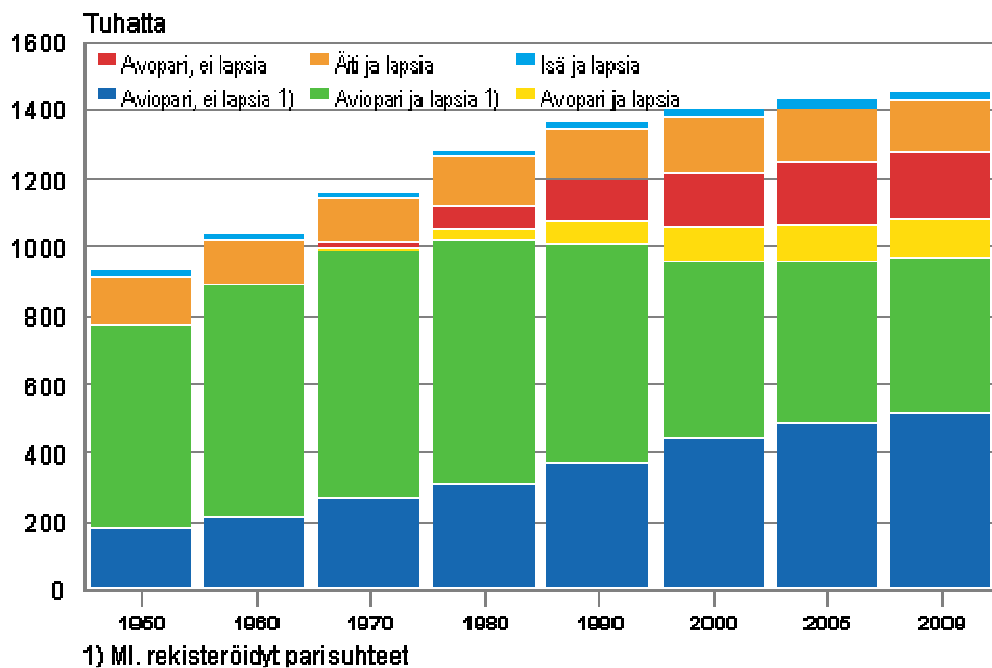

Nykyisen henkilöstön ikääntyminen aiheuttaa väsymistä ja loppuun palamista. Tarvi- taan voimakasta koulutuksellista panostusta päivähoitohallinnon ja työtoiminnan mo- dernisointiin. Pula osaavasta henkilöstöstä voi kasvaa merkittäväksi hyvinvointipalve- lujärjestelmän uhkatekijäksi. Kilpailu työvoimasta kiristyy, kun suuret ikäluokat tulevat eläkeikään. Kilpailu työvoimasta asettaa haasteita palvelukyvyille sekä henkilöstö- ja työmarkkinapolitiikalle. Työvoiman riittävyys, eläkejärjestelmät, talouden kasvukyky ja sosiaali- ja terveydenhuoltosektorin menot saavat vaikutteensa ikäluokkien vanhenemi- sesta. Vaikka väestörakenteen muutokseen liittyviä kysymyksiä on yleensä tarkasteltu koko maan näkökulmasta, alueelliset vaikutukset ovat jääneet lähes kokonaan huo- miotta. Ikääntyminen koskettaa eri alueita hyvin eri tavalla. Alueellisella ikärakenteella on merkitystä erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluihin, sillä mitä enemmän väestö kes- kittyy ja mitä suuremmiksi alueiden ikärakenne-erot kasvavat, sen vaikeampaa on pal- velujen organisointi ja rahoitus. (Nivalainen & Volk 2002.)

Päivähoidon haasteet ovat erilaisia kunnista riippuen ja aiheuttavat päivähoitopalvelujen eriytymistä. Päiväkodin henkilöstöllä on keskeinen vastuu päiväkodin sisällön ja toi- minnan rakentamisesta yhteistyössä lasten ja perheiden kanssa. Päivähoidon toimijoilla on oltava vahva asiantuntemus ja kyky tehdä harkittuja ratkaisuja säädösten asettamissa puitteissa. (Puroila 2004, 21.) Päivähoidon peruspalvelujen turvaamisen kannalta on keskeistä, että päivähoitoa kehitetään vastaamaan palvelutarpeessa tapahtuvia muutok- sia. Sitä tulee kehittää pitkäjänteisesti lapsiennusteiden ja palvelutarpeen pohjalta. Oi- kein mitoitettulla palvelulla voidaan varmistaa olemassa olevien resurssien oikea koh- dentaminen ja parantaa palvelujen kustannustehokkuutta. Päivähoidon kehittämisessä tulee ottaa huomioon lähipäiväkotiperiaate ja palvelujen hyvä saatavuus. Päivähoito- matkojen tulee myös haja-asutusalueilla olla kohtuullisia. Kansainvälistyminen ja tek- nologia nopea kehittyminen tuovat myös oman haasteensa päivähoitolle. Tällä hetkellä teknologia osaamista on vaadittu vain johtajilta. Tulevaisuudessa tietotekniikan osaa- mista vaaditaan myös muulta henkilökunnalta.

Yhteiskunnallisten muutosten seurauksena myös perherakenteet ovat muuttuneet. Enti- set ydinperheet ovat muuttuneet yksinhuoltaja- ja uusperheiksi. Maahanmuuttajaperheet ja heidän kulttuurinsa tuovat oman lisähaasteensa päivähoitohenkilöstölle. Erityistä tu- kea tarvitsevia lapsiperheitä on yhä enemmän.

Suomessa oli vuoden 2009 lopussa 1 450 000 perhettä. Määrä on kasvanut. Perheisiin kuului 76 prosenttia väestöstä eli 4 060 000 henkilöä. Yksin asuvia oli 1 026 000. (Tilastokeskus 2009.)

Kuvio 6. Perheet tyypeittäin 1950–2009 (Tilastokeskus 2009)

Lapsiperheitä vuonna 2009 oli 584 000. Lapsiperheiden määrä on vähentynyt edellisvuodesta. Lapsiperheisiin kuuluu 40 prosenttia väestöstä. Lapsiperheiden yleisin perhemuoto on edelleen avioparin perhe, 61 %. Avoparien lapsiperheitä on 18 prosenttia lapsiperheistä. Saman verran on äiti ja lapsia -lapsiperheitä. Isä ja lapsia -perheitä on edelleen hyvin vähän. Alle kolmessa prosentissa lapsiperheitä lasten kanssa asuu pelkästään isä. Saman sukupuolen rekisteröity pari on vanhempina 229 lapsiperheessä. Uusperheitä oli vuoden 2009 lopussa 54 000. Uusperheiden määrä on vähentynyt 90 perheellä viime vuodesta. Noin puolet uusperheiden vanhemmista oli avoliitossa ja puolet avioliitossa. (Tilastokeskus 2009.)

Perinteisen perhemallin muuntumiseen haetaan syitä yhteiskunnan muutoksesta, perhekokojen pienenemisestä, naisen aseman paranemisesta. Kyliä, asuntoalueita ja sukuja yhdistäneet siteet ovat muuttuneet. (Hurtig 1999, 19.) Lapille ominaiset erityispiirteet, harva asutus ja suuret välimatkat, tekevät alueellisesta kehitystyöstä haasteellisen. Muuttoliikkeen seurauksena autioituminen uhkaa erityisesti alueita, joissa väestö ikääntyy kaikkein nopeimmin. Lapin Kansan (25.10.2009) kirjoituksen mukaan Rova-

niemi kasvaa keskeltä. Maaseudun tyhjeneminen ja väestön pakkautuminen kasvukeskuksiin on kansantaloudellisesti kestämaton tilanne. Perheet muuttavat toiselle paikkakunnalle työn ja opiskelun perässä. Tukiverkostoja ei välttämättä ole lähellä. Vastuu perheiden tukemisesta siirtyy yhteiskunnalle. (Puroila 2004, 106.)

6 POHDINTA

Päivähoito toimintaympäristönä on viimeisten vuosien aikana ollut ja on edelleen suurten muutospaineiden alla. Subjektiivinen oikeus päivähoitoon aiheuttaa paljon erisuuntaisia keskusteluita. Jokaisella lapsella on oikeus saada päivähoitoa, mutta mistä, minkälaista ja miten pian, vaihtelee kunnittain ja jopa samassa kunnassa alueittain. Päivähoito kehittyy valtakunnallisten perusteiden suuntaisesti. Uutta tietoa tulee kovalla tahdilla ja sen käsittelyyn tarvitaan aikaa. Uusi tieto varhaiskasvatuksesta ja muutokset yhteiskunnassamme luovat uudenlaisen osaamisen tarvetta kunta - ja toimintayksikötason lisäksi yksilötasolla. Päivähoidossa olevien lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi perustuu osaltaan toimiviin sosiaali- ja terveystalouteihin. Erityisen haasteellista on tuottaa sellaisia hyvinvointipalveluita, jotka vastaavat päiväkotilasten tarpeisiin ja joissa lapsi voi itse olla vaikuttajana ja osallisena.

Rovaniemen kaupungin päivähoito tarjoaa lapsiperheille päivähoito-, esiopetus- ja varhaiskasvatuspalveluja päivähoitolain ja -asetuksen sekä perusopetuslain mukaisesti. Päivähoitopalvelut järjestetään lähi-, alue-, tai keskitettyinä palveluina ja näin turvataan kuntalaisille palvelujen hyvä laatu ja saatavuus. (Rovaniemi.fi, 2008.) Mutta saavatko kaikki haja-asutusalueen lapset päivähoitoa kodin lähellä? Kun kunnan järjestämät palvelut keskittyvät, esimerkiksi lapsiperheiden palvelut lopetetaan kylistä. Harvaanasutuissa kylissä ei päivähoitopalveluita ole saatavilla ostopalveluina. Päivähoito on siirtynyt kuntakeskusten päiväkoteihin, joihin on pitkä matka. (Laitinen & Pohjola 2001,154.) Tällä hetkellä Rovaniemellä päivähoiton tehtävistä huolehtii sosiaalitoimialue. Sosiaalihuoltolain väliaikainen muutos antaa kunnille mahdollisuuden päättää siitä, missä toimielimessä päivähoiton tehtävät hoidetaan. Päivähoidon siirtäminen opetustoimeen aiheuttaa keskustelua. Jotkut perustelevat siirtymistä siten, että näin mahdollistettaisiin lapsen kasvatuksen jatkumo päivähoitosta kouluun. Mielestäni sosiaalitoimissa pysymistä puoltaisi se, että päivähoito nähtäisiin enemmän sosiaalipalveluna.

Vanhemmudelle on kiihtyvässä työrytmissä jäämässä vähemmän aikaa. Perheen moninaiset ongelmat työttömyys, päihteet, avioerot näkyvät lapsen arjessa ja tuo monenlaisia

pulmia lasten kasvatukseen. Vanhemmuus on jonkinlaisessa kriisissä. Vanhemmat eivät tiedä miten kasvattaa lapsiaan. Lasten ja perheiden tuen tarpeet näkyvät päivähoitossa. Näihin varhaisen tuen ja avun tarpeisiin ei päivähoitossa ole riittävää tietoa ja taitoa eikä välineitä.

Vanhemmilla on oman lapsensa ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu. Päivähoidonhenkilökunnalla on taas koulutuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu kumppanuuden ja yhteistyön edellytysten luomisesta. Toimiva yhteistyö edellyttää, että puhutaan samoista asioista eikä vain käytetä samoja sanoja. Kun lapsi astuu päivähoitoon, on vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan tuki tärkeää. Lapsen elämäntilanne muuttuu monin tavoin hänen aloittaessa hoidon kodin ulkopuolella. Päivähoidon henkilökunnan tehtävänä on tukea lasta olemalla erossa vanhemmistaan, auttaa luomaan suhteita päivähoiton aikuisiin sekä liittymään osaksi vertaisryhmää. (Kaskela & Kekkonen 2008.) Mielestäni päivähoito on osaltaan ennaltaehkäisevää työtä, jonka ydin on tukea lapsen hyvinvointia suojaavia tekijöitä ja auttaa poistamaan hyvinvoinnin riskitekijöitä ennen kuin ne muodostuvat hyvinvoinnin vajeiksi ja lapsen ongelmiksi. Ehkäisevä ote lähtee siitä, että päivähoitossa olevan lapsen hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden edistämiseen liittyvä vastuu kuuluu vanhemmille, päivähoiton henkilöstölle ja muille yhteistyötahoille. Osallistava ja kohtaava toimintakulttuuri edellyttää, että aikuinen on aidosti kiinnostunut lapsen ajatuksista. Aikuiset ja lapset luovat toimintaa yhdessä hyödyntäen kaikkien osaamista. Osallistavassa toimintakulttuurissa tapahtuva lapsen aito kuunteleminen myös tukee lapsen kehitystä, kasvua, luovuutta ja oppimista.

Uudenlaiset yhteistyön kanavat ja muodot voivat edesauttaa asiakaslähtöisen toimintatarpeen ja ammatillisesti vahvojen palvelurakenteiden kehittymistä, mutta rakenteiden kehittäminen ja ylläpitäminen vaatii kestäviä rahoitusmuotoja. Päiväkodin työntekijät ovat siis kasvatuksellisessa vuorovaikutuksessa hyvinkin erilaisten lasten ja perheiden kanssa. Työskentely erilaisten perheiden kanssa vaatii hyvää kulttuurista lukutaitoa. Työntekijän on kyettävä ymmärtämään erilaisista elämänarvoista nousevia vaihtelevia kasvatuksen tavoitteita, joita perheet oman lapsensa kasvatukselle asettavat. Myös lapsen ja perheiden arjen kokonaisuuden tuntemus on välttämätöntä, jotta päiväkoti kykenee toimimaan luontevana osana tätä kokonaisuutta.

Päivähoidon henkilöstö tarvitsee työnsä tueksi menetelmiä, koulutusta ja konsultaatiota. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisääminen tulee olla kaikilla sosiaali- ja terveystoimen työntekijöillä yhteinen tavoite. Tarvitaan jatkuvaa vuoropuhelua päättäjien, sosiaali- ja terveystoimen viranhaltijoiden ja järjestöjen työntekijöiden kesken. Vaikuttamisen mahdollistaminen on yksi osallisuuden määrittävistä tekijöistä. On tärkeää, että ihminen kokee voivansa vaikuttaa omassa elämässään. Hyvä yhteistyö päivähoitossa pohjautuu toimivaan vuorovaikutukseen, joka sisältää keskustelua ja kuuntelemista, monipuolista palautetta sekä uskallusta puuttua ongelmiin. Näiden edellytyksiä ovat luottamus, rehellisyys ja avoimuus sekä erilaisten näkemysten kunnioittaminen.

Tärkeintä päiväkodin eri toimintatapojen suunnittelussa ei ole se, että me aikuiset suunnittelemme millainen päivähoito olisi lapsille paras kasvun ja kehityksen kannalta. Lapsilla voi olla ideoita, jotka jäävät aikuisilta näkemättä, sillä lapsen tunnepohjainen maailmankuva poikkeaa paljon aikuisen tavasta käsitellä tietoa. Meidän aikuisten olisi tärkeä kuunnella enemmän lasten kokemuksia ja näkemyksiä sekä kunnioittaa niitä ja huomioida myös lasten asiantuntijuus itseään koskevissa asioissa.

Hankkeeni taustalla oli siis tarve tehostaa päivähoiton ja kodin yhteistyötä, luoda puitteet tavoitteellisemmalle ja säännöllisemmälle yhteistyölle lasten ja perheiden palveluiden parantamiseksi sekä asiakasprosessien kehittämiseksi. Toimintamallit koottiin jo käytössä olleista hyvistä käytännöistä ja tuotetuista uusista ideoista ja näitä kokeiltiin kevään 2011 aikana. Toimintamallien käyttöönottamista jatketaan syksyllä 2011. Menetelmät perustuvat neuvontaan ja ohjaukseen, joissa korostuvat toiminnallisuus, vertaisryhmät sekä ja perheiden voimavaraistuminen ja osallisuus. Osa haastateltavista vanhemmista vastasi varsin laajasti kysymyksiin. Tämän vuoksi olisi ollut hyvä käyttää nauhuria. Nyt vastausten kirjaaminen oli hieman väljää. Tämän hankkeen tulosten perusteella voin kuitenkin päätellä, että vanhemmat haluavat enemmän osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa lapsen päiväkotiarkeen. Vaikka kehittämistyöni ei mennytkään ihan suunnitelmien mukaan, jatkan alkuperäisen idean mukaan syksyllä 2011. Tuolloin päiväkodissa on uusi henkilökunta ja uusia perheitä, jotka aion perehdyttää ideaani. Tarkoitukseni on itse toimia perhetyöntekijänä kodin ja päiväkodin välisenä linkkinä. Toimintamallien juurruttaminen ja kasvatuskumppanuuden toteutuminen sekä erilaisten yhteistyömuotojen kehittäminen yhdessä perheiden kanssa vie aikaa. Erilaisten toimintojen toteuttaminen vaati enemmän aikaa ja voimavaroja kuin olin arvioinut. Toteutin kehittämistyötä oman perustyön ohella ja se vaati oman työn ja työtehtävien aikataulut-

tamista, priorisointia ja selkiyttämistä. Yhteistyön tehostuminen, työn sisällön monipuolistuminen ja vertaisryhmätoiminnan kehittyminen ovat mielestäni tärkeimpiä hankkeesta saatavia hyötyjä. Yhteistyö on lisääntynyt myös seudullisesti, vaikkakin tämän hankkeen hyöty tulee näkymään vasta myöhemmin, koska hankkeessa esille nostetut asiat ovat vasta aluillaan ja muutos vaatii aikaa ja harjoittelua.

Mielestäni jatkokehittämistarpeena voisi olla, miten kyseisessä päiväkodissa voitaisiin kehittää ennaltaehkäisevää perhetyötä. Päiväkodin oma asiakastyö, jossa perheet toimivat kumppaneina on matalan kynnyksen työmuotoa. Kaikki perheet eivät ole kuitenkaan samanlaisia. Osalla voi olla mitä moninaisimpia ongelmia. Yleensä nämä ongelmat ylittävät päivähoiton oman henkilökunnan resurssit. Silloin tarvitaan laajempaa tuki- ja ammattiverkoston. Ennaltaehkäisevänä toimijana voisi kuitenkin päiväkodissa olla oma perhetyöntekijä, joka olisi saavuttanut perheen kanssa molemminpuolinen luottamuksen, kunnioituksen ja vastuun. Perhetyö päivähoitossa voisi olla perheiden kokonaisvaltaista tukemista ja heidän kanssaan tehtävää yhteistyötä. Päivähoiton perhetyössä korostettaisiin perheiden omia voimavaroja näkyviksi. Päivähoiton perhetyön tulisi olla ennaltaehkäisevää perheiden tukemista eri elämäntilanteissa. (Puroila 2004, 1.)

Perhetyön ja perhepalvelun erottaminen toisistaan on ongelmallista, koska on vaikea määrittellä, milloin perheen tilanne muuttuu tukemisen puolelta puuttumisesta tarvitseväksi niin sen itsensä kuin muiden näkökulmasta. Pelkkä perheen tukeminen ilman suunnitelmallisuutta mielletään enemmän perhepalveluksi. Perhetyö ja perhepalvelu eroavat toisistaan työtapojen ja työmuotojen, sekä perheen ongelmatilanteiden huolenasteiden mukaan. Perhetyössä on kyse vahvemmassa interventiosta perheeseen ja palvelussa enemmän hyvinvoinnin tukemisesta ja vahvistamisesta. (Reijonen 2005, 33-34.)

Perheet saattavat tänä päivänä kokea yksinäisyyttä yhteisöllisyyden ollessa vähäisempää kaupunkiympäristössä kuin ennen maaseudulla. Lähiyhteisöjen ja perheiden osallisuuden tukeminen auttaa perheitä löytämään omat voimavaransa sekä luottamaan omaan osaamiseensa lastensa kasvattajina. Perhetyö päivähoitossa ei saisi olla määräaikaisten hankkeiden varassa, vaan sen tulisi olla vakiintunut työkäytäntö myös päivähoiton työntekijöille. Henkilöstö tarvitsee työnsä tueksi toimintamalleja, koulutusta ja konsultaatiota. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisääminen tulee olla kaikilla sosiaali- ja ter-

veystoimen työntekijöillä yhteinen tavoite. Tarvitaan jatkuvaa vuoropuhelua päättäjien, sosiaali- ja terveystoimen viranhaltijoiden ja järjestöjen työntekijöiden kesken.

Kumppanuusperustaisessa yhteistyössä yhdistyy vanhempien oman lapsensa tuntemus ja tieto lapsen tarpeista sekä ammattilaisten havaintoihin perustuva tieto ja ammattilaisten asiantuntemus. Kasvatuskumppanuuden tasavertaisessa toteutumisessa on syytä olla kriittinen. Onko tämä ylipäätänsä mahdollista? Vanhemmat voivat valita kenen kanssa tulevat toimeen, mutta henkilökunnan ammatti-identiteetti velvoittaa jokaisen tasapuolisen kohtelun. Työntekijöiden tulee tunnistaa perheiden yksilölliset tarpeet ja huomioida ne. (Todd, 2007.) Ei ole olemassa yhtä oikeaa yhteistyön toimintamallia, sillä perheet ja vanhemmat ovat erilaisia. Kumppanuuden syntyminen vaatii aikaa, se ei synny hetkessä.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa K. Karila., M. Alasuutari, M.Hännikäinen, A.R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere. Vastapaino.
- Alila, K. & Parrila, S. 2004. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:17.
- Bridge, H. 2001. Increasing parental involvement in the preschool curriculum: what an action research case study revealed. *International Journal of Early Years Education* 9 (1), 5-21. Teoksessa A-M Leino.2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa - vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista. Pro gradu tutkielma. Kasvatustieteenlaitos. Helsingin yliopisto.
- Davis, H. 2003. Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? Suomen sairaanhoitajaliitto ry. Helsinki.
- Field, P.A & Morse, J.M. 1985. Hoitotyön kvalitatiivinen tutkimus. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampereen tutkimuslaitos.
- Helimäki, E. & Kastari-Johannsson, S. 2004. Joustaviin päivähoitopalveluihin jatkuvasti muuntuvalla työtoiminnalla. Varttuassa julkaistua 10.3.2004.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13–14., osin uudistettu painos. Helsinki. Tammi.
- Horelli, L. & Roininen, J. 1998. Rakennepolitiikan tasa-arvoarviointi. Helsinki. Työministeriön ESR-julkaisut No 32.
- Hujala, E. & Parrila-Haapakoski, S. (toim.) 1998. Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Varhaiskasvatuskeskus.
- Hujala, E. Parrila, S. Lindberg, P. Nivala, V. Tauriainen, L. & Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Varhaiskasvatuskeskus.
- Hurtig, J. 1999. Huvitusta, hyvitystä vai hyödyllistä. Lastensuojelullisen perhekuntoutuksen arviointia. Rovaniemi. Lapin yliopistopaino.
- Huttunen, E. 1984. Perheen ja päivähoiton yhteistyö kasvatuksen ja lapsen kehityksen tukijana. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 2.
- Hänninen, V. & Mänty, A. 2010. Kohti kasvatuskumppanuutta. Päiväkodissa työskentelevien varhaiskasvattajien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta. Pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Lapin yliopisto.
- Iso-Kuusela, M. 2008. Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö, yhteen hiileen puhaltamista vai kaunis ajatus?. Pro gradu- tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Kauhanen, J. 2006. Henkilöstövoimavarojen johtaminen. 8. – 9. uudistettu painos. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit.
- Karila, K. & Nummenmaa, A.R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteenä päiväkoti. Juva. WS Bookwell Oy.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2011. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Oppaita 63. Vaajakoski. Gummerus kirjapaino Oy.
- Kekkonen, M. 2005. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa- Vanhemmuuden aika- hanke lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Raportteja 281. Helsinki.

- Kettunen, T., Ihalainen J. & Heikkinen, H. 2001. Monimuotoinen sosiaaliturva. Juva. WS Bookwell.
- Kiesiläinen, L. 1994. kasvatusyhteisöjen vallankumous. Helsinki. Kriittinen korkeakoulu ry.
- Kinnunen, P. 1998. Hyvinvoinninruletti. Tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-luvun lopun Suomessa. Rovaniemi. Lapin yliopistopaino.
- Kinos, J. 1997. Päiväkoti ammattikuntien kamppailujen kenttänä. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C. Osa 133.
- Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä. Juva. PS-kustannus.
- Kurki, L. 2001. Sosiaalipedagogine näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksessa Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva. PS Kustannus.
- Laitinen, M. ja Pohjola, A. 2001. ” Ei tää niin syrjässä” Tutkimus elämisen mahdollisuuksista ja palveluista syrjäkylissä. Rovaniemi. Lapin yliopistopaino.
- Laki lasten päivähoidosta 36/1973
- Lehtipää, R. 2007. Päivähoidon ja vanhempien kasvatuskumppanuus pikkulapsiperheiden arjessa. Pro gradu-tutkielma. Psykologian laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Leino, A-M. 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa- vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatuskeskusteluista. Pro gardu-tutkielma. Soveltavan kasvatustieteenlaitos. Helsingin yliopisto.
- Luukkainen, O. 2010. Varhaiskasvatuksen kehittäminen junnaa. Opettaja lehti. 46/2010,11.
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä. Gummerus.
- Moilanen, P. & Rähkä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola ja R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä. Gummerus.

- Miles, M & Huberman, A. M. 1994. Qualitative data analysis (2. painos) California. Sage. Teoksessa V. Hänninen & A. Mänty. 2010. Kohtikasvatuskumppanuutta. Pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Lapin yliopisto.
- Niiranen, V. 2002. Asiakkaan osallistuminen tukee kansalaisuutta sosiaalityössäkin. Teoksessa K. Juhila, H. Forsberg & I. Roivanen (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä. SoPhi, Jyväskylän yliopisto
- Nivalainen, S. & Volk, R. Väestö ja hyvinvointipalvelut vuonna 2030. Alueellinen tarkastelu. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:15.
- Nummenmaa, R. 2004. Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen. Teoksessa R. Ruokolainen & K. Alila (toim.). Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6.
- Perttula, J. 2006. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Perttula, J & Latomaa, T (toim.) 2006. Kokemuksen tutkimus: Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Helsinki. Dialogia Oy.
- Pohjonen, P. 2005. Työssä oppiminen. Ammatillisen osaamisen perusta. Keuruu. Otavan kirjapaino.
- Puroila, A-M. 2004. Työ varhaiskasvatuksessa muuttunut yhä vaativammaksi. Teoksessa L. Seretin (toim.) Päiväkodin johtaja on monitaituri. Kurkistus päiväkodin johtajien työn arkeen. Lastentarhanopettajaliitto.
- Reijonen, M. 2005. Voimaa perhetyöhön. Keuruu. Otavan kirjapaino.
- Rovaniemi kasvaa keskeltä. Luettu Lapin Kansa 25.10.2009.
- Sosiaalialan osaamiskeskus 2000. Opetussosiaalikeskustyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2000:24. Helsinki.
- Sydänmaanlakka, P. 2009. Jatkuva uudistuminen. Luovuuden ja innovatiivisuuden johtaminen. Helsinki. Talentum.
- Todd, L. 2007. Partnership for inclusive education. A critical approach to collaborative working. London. Routledge.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki. Tammi.
- Uusitalo, H. 1995. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. 2. painos. Porvoo. WSOY.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2003. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Viinamäki, L. 1999. Periodielämää? Tutkimus vuonna 1966 syntyneiden ylitorniolaisten opiskelujatyössäkäyntireiteistä. Rovaniemi. Lapin yliopistopaino.
- Viitala, R. 2007. Henkilöstöjohtaminen, Strateginen kilpailutekijä. Helsinki. Edita Prima Oy.

INTERNETLÄHTEET

http://www.rovaniemi.fi/suomeksi/Palveluhakemisto/Perhe_ ja_sosiaalipalvelut/Lasten_paivahoitopalvelut.iw3
Luettu 19.3.2011

<http://pre20090115.stm.fi/ka1181634468618/passthru.pdf>
Luettu 19.3.2011

<http://www.sosiaalikollega.fi/aluetietoa/alueellista%20tietoa/asiantuntijuus/sostyonvaik>
Luettu 19.3.2011

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>
Luettu 19.3.2011

www.stakes.fi/varttua/vasu_/vasu.pdf
Luettu 19.3.2011

http://www.hameenlinna.fi/pages/266664/VAKA_loppuraportti.pdf
Luettu 20.3.2011

<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastenpaivahoito.htm>

Luettu 18.4.2011

http://www.tilastokeskus.fi/til/vaenn/2009/vaenn_2009_2009-09-30_tie_001_fi.html

Luettu 18.4.2011

http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2009/01/vaerak_2009_01_2010-09-30_tie_001_fi.html

Luettu 19.4.2011

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

1. Kerro millaista on mielestäsi yhteistyö päiväkodin ja vanhempien välillä?
2. Onko yhteistyö toimivaa?
3. Kasvatuskumppanuus, kuvaile vapaasti omin sanoin, mitä se mielestäsi on?
4. Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeitä kasvatuskumppanuudessa?
5. Koetko olevasi kasvatuskumppani lapsesi päiväkotihenkilöstön kanssa? Jos niin, miten se näkyy? Jos et, niin miksi et?
6. Mikä edesauttaisi kumppanuuden syntyä?
7. Mikä ehkäisee kumppanuuden syntyä?
8. Onko yhteistyölle mielestäsi ollut sopivasti aikaa?
9. Mitkä yhteistyötoimintamuodot toivoisit toteutuvan jatkossakin?
10. Muuta, toiveita, ideoita